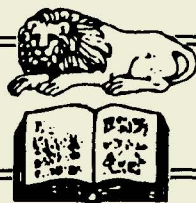

Jeromos füzetek

Áldott Karácsonyt!

54. szám

Karácsony, 2003

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2003

Téli Napkelte (Vágvölgyi É. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Karácsonyi gondolatok	2
Betegség, fogyatékosság a Bibliában (Soltész János)	5
Még egyszer: A kufárok kiűzése a templomból (Jelenits I. Sch.P.)	20
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 44. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	23
Karácsonyi meditáció (Vágvölgyi Éva)	29
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	32
Olvasóink kérdezik (Puskás Attila)	39
Társulatunk életéből	46
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

jeromos@biblia-tarsulat.hu

www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafiák: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Royal Press Hungary

Ajánlás

A második világháború alatt egy édesanya levelet hozott hozzám. Fia írta fogságból, de olyan nyelven, amelyet édesanyja nem értett. Miután a levelet lefordítottam, az édesanya még sok kérdést intézett hozzám a levélről, a rajta lévő pecsétékről. Meg kellett magyaráznom, hogy mikor és hol írták, és milyen úton érkezhettek hozzá a levél.

Az édesanyának ez a levél kedvesebb volt minden irodalmi remekműnél, mert attól jött, akit szeretett. Ezért minden érdekelte, ami avval kapcsolatban volt.

Így zárja szívébe a hívő ember is a Szentírást, mert Attól jött, akit mindenek fölött szeret. Ezért a Bibliát minden műnél értékebbnek is tartja.

Mócsy Imre S.J.

Marana tha! Jöjj el, Urunk, Jézus!

*Hazugságaink és önámításunk
Büzös rongyaiba burkolva
Ülünk egy lépcsőfeljáró alján,
És várunk...*

*Odavetett morzsákból
Tengetjük életünket,
Emberek jönnek,
Emberek mennek,
Lehajolnak, adnak valamit,
S mi ott maradunk újra
Egyedül önmagunkkal,
Roszszagú, piszkos életünkkel,
És várunk...*

*Várjuk Azt, aki
Nem csak lehajol,
Aztán továbbmegy,
Hanem mellénk ereszkedik
A földre – onnan letről
Nagyon másként néz ki a világ! –
Akinek meleg szeretete
Átöleli vállunk,
Aki „igent” mond ránk,
Akinek szava: „Kelj föl és járj!”
Erőt önt belénk, hogy
Régi életünk roncsain átlépjünk,
Hazugságaink és önámításunk
Büzös rongyait ledobva
Elinduljunk egy új úton:
Az Élet útján.*

Hava

Karácsonyi gondolatok

(Zsuppán Monika összeállítása)

Éjszaka, a világ sötét órájában jön el a karácsony.

Úgy várjuk a fényt, ahogy a pásztorok, mert a „halál árnyékában” (Lk 1,79) mi is szeretnénk azt megtapasztalni.

Advent és karácsony liturgikus szövegei gyakran tesznek említést a sötétségről, az éjszakáról és a fényről...

Sötétség mindaz, ami a világban értelem nélküli, zűrzavaros és célt tévesztett. Sötétséget hoz magával minden olyan igyekezet, ami az életet az én fundamentumára akarja fölépíteni. Ne csodálkozzunk azon, ha az ilyesmi keserűséget, kétségbeesést, de legalábbis belső fásultságot, meghasonlást okoz. Elkésérít bennünket az a tény, hogy valamit, amit szeretnénk, nem tudunk elérni. A bennünk és környezetünkben ottlévő sötétség tulajdonképpen reményeink és életünk értelmetlensége; csak vonszoljuk magunkat egyik napról a másikra egy jobb jövőbe vetett remény jegyében, amely aztán sohasem válik valóra. Szép lassan beletörődünk abba, hogy a hétköznapi felszínessége elbódítson, ahelyett, hogy egyszer végre leülnénk és komolyan elgondolkoznánk azon, mi is életünk tulajdonképpeni célja.

Ez az összevisszaság átterjed aztán benső, lelki életünkre, befészkel magát gondolkodásunkba, érzéseinkbe, szívünkbe. Ezért tapasztaljuk meg annyira fájdalmasan a világban ezt a sötétséget. Aztán egyszer csak derengeni kezd a fény. Igaz, kezdetben csak pislákol, de mindannyian tudjuk, ahol sűrű és nehéz a sötétség, ott egy aprócska fénysugár is elég, hogy megbontsa a félelem szövedékét: erőt ad a reményhez, hogy a sötétség nem végleges, csupán olyasmi, ami ma még hozzátartozik az életünkhöz.

Ez a picike fény, ami a homályt hivatott eloszlatni, nem véletlen műve, hanem személyes életadó erő, mely megszabadít minket a zűrzavar és értelmetlenség béklyóitól, és megmutatja az irányt, hogy lássuk, merre vezet tovább az utunk.

Carlo Maria Martini

Nem akarjuk

Jézust hideg jászolban fogadni – mégis sokszor szívünk az, mely kemény és hideg hely lenne az Istengyermek számára. Úgy szeretnénk Őt a szívünkbe fogadni, hogy az tele legyen szeretettel és alázattal. Azt szeretnénk, ha tiszta és szeplőtelen szívünkben születhetne meg ma Jézus!

Jézus azért jött el a világba, hogy mindenkinek elmondhassa: az Isten maga a szeretet. Ő nagyon szeret téged is. És azt szeretné, ha mi is úgy szeretnénk egymást, ahogyan Ő szeret minket. Szeressétek Őt!

Hogyan szerette Őt az Atya? Nekünk ajándékozta. Hogyan szeretett Jézus minket? Megosztotta velünk az életét, mindenét odaadta, amije csak volt, nekem is, neked is. Szeretetből halt meg értünk a kereszten. Amikor feltekintünk a keresztre, szeretetének nagyságát, ha pedig a jászolra nézünk, szeretetének gyöngeségét, szelidségét érthetjük meg, amellyel minden családot szeret. Jézus azért jött közénk, hogy Isten szeretetének gyöngéd vonását megmutassa: „Neveden szólítottalak: az enyém vagy“ (Iz 43,1)

Teréz anya

Karácsony az „ember” ünnepe

Egy „ember” születik. Egy a sok milliárd közül, aki született, születik és születni fog a földön. Az ember statisztikai alkotóelem. Nem véletlen, hogy Jézus egy népszámlálás alkalmával jött a világra – amikor egy római császár tudni akarta, hány alattvalója van országában. Az ember számítások tárgya. A nemiség kategóriájába sorolják. Egy a milliárdok közül. És mégis, ugyanakkor: egyetlen, egyedülálló és megismételhetetlen! Azért ünnepeljük oly fénnel Jézus születését, hogy tanúsítsuk: minden ember „valaki”, egyedülálló és megismételhetetlen!

II. János Pál pápa

Akkor egy éjszakán, valahol a föld egyik sarkában, egy kis falucskában, melyet Betlehemnek hívnak, a világ izzott az isteni valóság belépésétől!

Romano Guardini

Soltész János

Betegség, fogyatékoság, gyógyulás és egészség a Bibliában¹

A címben szereplő szavak bizonyára kiegészítésre szorulnak a szenvedés fogalmával, de azt most - amennyire lehetséges - csak minimálisan érintjük.² A tárgyalás lényege eredetileg a betegség és a fogyatékoság, mint jelenség a Bibliában, s az ezekhez kapcsolódó hozzáállás: megélés, megtapasztalás és megoldáskeresés. Tehát a jelenség és a reakció hangsúlyával kívánjuk vizsgálni e területet.

Nehezen nézünk szembe ezekkel a fogalmakkal, annak ellenére, hogy ténszerűségükkel egyértelműen számolni kell. Az emberi reakciók pedig a legkülönbélebbek: sok esetben megindítóan szeretetteljesek, s ismét sok esetben, sajnos talán nagyobb részben, végtelenül tartózkodóak, felületesek, alkalmasint szinte embertelenek, különösen ha a fogyatékoságról állást is kell foglalni.³

I. A betegség az Ószövetségben

1. A betegség az Ószövetségben is tény volt

A Biblia első része számtalan betegségről beszámol.⁴ Ne gondoljuk, hogy a környezetszennyezés, s egyéb modernkori problémák hiánya

¹ Ezt a tanulmányt feleségemnek ajánlom, aki öt gyermekünk között, születésétől fogva súlyosan beteg kislányunkat már 16 éve családi körben, hősies szeretettel gondozza.

² II. JÁNOS PÁL, *Salvifici doloris* enciklika, Budapest 1984. Az egész apostoli levél a szenvedésről szól, áttekintve a legfontosabb hitbéli szempontokat. Rövid ismertetés található „II. János Pál pápa apostoli levele az emberi szenvedés keresztény értelméről” címmel in *Szolgálat* 62/1984. 51-53.

³ Az Osztrák Püspöki Kar körlevele a „Fogyatékosok évére”, in *Szolgálat*, 49/1981/, 59.

⁴ WOLF, H. W., *Az Ószövetség antropológiája*, Budapest 2001. 178. A szerző nagy és a biblikus érdeklődést kielégítő, precizitással vizsgálja az emberi problémák ezen területét is művében. Az ő nyomvonalát követjük, s a fogalmakat azért is vesszük részletesebben, mert az Újszövetségben a gondolkodásmód teljes mértékben az ószövetségi fogalmakra, értelmezésekre épül. A szavak, fogalmak szintjén sok újdonsággal a későbbiekben sem találkozunk, csak a jézusi hozzáállás módja és a belőle levonható értelmezés, megoldás lesz új. A betegséggel kapcsolatos szavak szinte minden esetben többértelműek, izolálni nehéz őket, ezt mindig figyelembe kell venni a bibliai kifejezéseknél. Vö.

miatt csupán teljesen elhanyagolható számú eset létezett volna, mert ez nem lenne reális, bár nyilván lényegesen mások voltak a körülmények, mint ma.

2. Betegség-szavak, betegség-fajták

A leggyakoribb betegséghez kapcsolódó szógyök a chalah: gyengeség, ernyedség, kimerültség. Meggyengült életerőt fejez ki. Több mint 100 alkalommal szerepel ilyen összefüggésben. „Áza öregkorában megfájdult a lába” – itt pl. balesetből fakadó sérülésről van szó,⁵ de különleges, pszichikai állapotot is jelölhet, mint pl. „a szerelem betegé.”⁶

A másik lényeges szótó a *dvh*: a bánatban előforduló rosszullet, tompaság pszichikai állapota - az asszonyok ciklusának állapotához is kapcsolódik.⁷

Több kifejezés a „sebesüléssel” kapcsolatos: *nakah / makkah*: ütés: Ácháb király a „tüdő és a gyomor közé” nyilvesszót kapott.⁸ *Negaf / maggefa*: a ragály megnevezése, *negef*: csapás, *nega*: érintés.⁹

Nagyon fontos a *deber*: bubópestis kifejezés, amely 50 alkalommal szerepel. Ez át is vezet bennünket a bőrbetegségek csoportjához.

A legelterjedtebbek a bőrbetegségek: lepra, fekélyek, bőrgyulladások, ekcémák, rühösség. Különbféle bőrbetegségek gyűjtőneve a poklosság, amiről Naamán esetében hallunk.¹⁰ Kínzó fájdalmat okozó veszélyes képződményeket takar. Híres betegségtörténetek kapcsolódnak ide: Jób története a legismertebb, de ide tartozik Hiszkija betegsége is a Királyok második könyvéből. Jellemzőjük, hogy az egész testet megtámadják. Járvány formájában tömegesen is jelentkezhetnek. Halálos kimenetelük miatt gyakran emlegetik ezeket együtt a karddal.

Vogt, K. (szerk.), Stuttgarter Biblische Lexikon, Bécs 1974. 45. Az orvostudomány fejlődésével ma már sok esetben egészen más elnevezésre is lehetőség adódik.

⁵ 1 Kir 15,23

⁶ Vö. Én 2,5

⁷ Vö. Zsolt 41,4

⁸ Vö. 1 Kir 22,35kk.

⁹ Vö. Szám 17,11., MTörv 24,8 és WOLF, op.cit., 178.

¹⁰ 2 Kir 5,3 Ez a betegség valószínűen azonos az Újszövetségben Lukácsnál szereplő Lázár bajával/16,20-21/.

Gyakoriak a szembetegségek. Az Ószövetség harmincszor utal rá. Az *ivvér, ivvarón, avveret*: vakság, szemek elhomályosulása, nem látás stb. tartalommal szerepel. Jákobnak öregedése miatt hályog keletkezik a szemén.¹¹ Isteni átok következményeként is kialakulhat, amit rossz életvitelével segít elő valaki: „ha nem teszitek meg minden parancsomat, sorvadással, lázzal tönkreteszem szemeteket, életeteket”¹²

Az elmebetegségek említésével a MTörv 28, 28-ban találkozunk.

Itt az átokmondások között érdemes hosszabb szövegrészt megvizsgálni, mert sokféle betegséget említ.

Mtörv 28, 15: „Ha nem akarsz hallgatni az Úrnak, Istenednek szavára ..., hogy teljesítsd minden parancsát és szertartását ... elérnek a következő átkok”:

22.: „Megver téged az Úr nyavalyával, lázzal, hidegleléssel és gyulladással”

27.: „Megver téged az Úr az egyiptomi fekéllyel, tested azon részén is, amelyen a bélsár távozik. Megver rühel és viszketéssel, úgyhogy kigyógyítani nem tudnak.”

28.: „Megver téged az Úr tébolyodással, vaksággal és elmezavarral.”

29.: „... úgy fogsz tapogatózni délben, mint ahogy a vak szokott a sötétben, s nem fogsz célhoz jutni utaidon”.

35.: „Megver téged az Úr igen gonosz fekéllyel a térdeden, s a láb-száradon tetőtől talpig, úgyhogy kigyógyítani nem tudnak.”

59.: „...megsokasítja csapásaidat s utódaid csapásait, nagy és maradandó csapásokkal, rosszindulatú és tartós betegségekkel sújt,

60.: mind rád fordítja Egyiptom nyavalyáit, amelyektől annyira féltél, s azok rád ragadnak,

61.: sőt, mindenféle olyan betegséget és csapást is bocsát rád az Úr, amely nincs megírva e törvény könyvében.”

¹¹ Vö. Ter 48,10. A Ter 27,1-ben Izsák esetében is ugyanerről van szó.

¹² Lev 26,16

A betegségek csak egy részét alkotják annak az átoknak, ami a parancsok elhagyásáért jár! Ez a kemény szemlélet, minden mai kétségkedés ellenére, minden kor embere számára megfontolandó.¹³

Visszatérve az elmebetegségekre: a 28. versben az örületről és az agyi működések felborulásáról van szó.

Beteg fejről és gyenge szívről egyszerre beszél Izajás, ami a bűnök következményeiként érte az embereket. Hallunk napszúrás általi fejfájásról, mely halálos kimenetelű (Elizeus idejében a szunámi asszony fia).¹⁴

Jeremiás egy szívrohamot ír le: „A bensöm, a bensöm! Gyötrődöm! A szívem falai! Háborog bennem a szívem.”¹⁵

Sámuel első könyvében agyvérzést követő bénulásos tünetekről olvashatunk: Nabal „szíve megszűnt dobogni, s ő olyan lett, mint a kő. Tíz nap múlva aztán az Úr halállal sújtotta.”¹⁶

Bénaságról is hallunk (mozgássérült, de milyen okból?)

A Példabeszédekben valaki gúnyosan mondja: „Lóg a béna ember lába, még a példázat is ostoba szájában.”¹⁷

Lehet agyvérzés következménye, de balesetek is okozhatják. Aki bántani akar vele, azt az okok nem izgatják, könyörtelenül kihasználja a helyzet tragikus mivoltát. A szöveg ezt is egyértelműen érzékelteti.

A testi fogyatékoságok összefoglalását találjuk a Levitikák könyve 21-ben. Kiemelt szerepük van, mert alkalmatlanná tesznek papi szolgálatra.¹⁸

18.: „Ne járuljon az Ő szolgálatához, akinek testi hibája van, aki vak, sánta, tömpe-, nagy- vagy görbeorrú,

19.: aki töröttlábú vagy -kezű, aki púpos, aki fájósszemű, akinek a szemén hályog, a testén állandó var vagy sömör van, vagy aki megszakadt...”

¹³ „A bölcs magatartás egyik fő jellemvonása az, hogy mindig tekintettel van a cselekvés eredményére.” MUNTAG, A., Jób könyve, Budapest 1982. 18.

¹⁴ Iz 1,5; 2 Kir 4,18

¹⁵ Jer 4,19 Vö. WOLFF, op.cit., 179.

¹⁶ 1 Sám 25,37

¹⁷ Péld 26,7

¹⁸ Vö. WOLF, op.cit., 180.

23.: „Nem szabad szentségtelenné tenni helyemet. Én, az Úr szentséget kívánok tőlük.”

Végül megemlítjük, hogy a zsolttárok is foglalkoznak a betegség témájával. A 2. zoltár a betegségeket mintegy csokorba foglalja.

A 38. zoltárt úgy is lehet címezni, hogy a „beteg ember panasza”. Kesergését a betegségek sora nyitja meg:

4. v.: „Nincs ép hely, sértetlen csont”,

6. v.: „Romló, gennyes sebek”,

9. v.: „összetörtség, kimerültség, szívfájdalmak”,

11. v. „heves szívverés, gyengült szemek, gyengeség”,

14-15.v. „nagyothallás, beszédzavarok... Siess segítségemre, Uram, és szabadítóm!”

A 88. zoltár a „beteg és magányos ember siralma.”

Egy egész életen át tartó nyomorúságról, betegségről beszél és a miatta fenyegető halálról:

16. v.: „Szegény és halálos beteg vagyok, ifjúkorom átok...”.

7-8. v.: „Letettél engem a verem mélyére, a sötétségbe, a halál árnyékába. Rám nehezedett haragod, rám zúdítottad minden hullámodat.”¹⁹

3. Betegségekkel kapcsolatos reakciók

a. A betegség, mint jelenség

A betegségek természetesen fájdalommal, egyéni gyötrelmekkel járnak, kritikus helyzetet jelentenek, melyeket nehéz elviselni, de ezzel sajnos még elég keveset mondtunk. Ugyanis az egész ember beteg lesz: nincs platonista szétválasztás csak testre vagy csak lélekre.²⁰ A test eltorzulása „embertelenné” teszi az embert mások számára, vagyis a másokkal való kapcsolatra kihát: utálkozást, megvetést válthat ki. A beteg számára talán legelviselhetetlenebb következmény a teljes elszigeteltség, a kiközösítés.

¹⁹ Vö. Dicsérvétek az Úr nevét, Görögkatolikus ima- és énekeskönyv, Budapest 1984. 813. (Nagypénteki, alkonyati zsoltószma).

²⁰ Vö. ALSZEGHY, Z., Üdvösség a betegségben, in Teológia XIX. 1985/3. 181.

b. A betegség következményei

Az Ószövetségben a betegségek elsősorban a pap hatáskörébe tartoztak.²¹ Súlyosságuk megítélése indokolja ezt, mert a pap döntötte el, hogy tiszta vagy tisztátalan a személy, maradhat-e a közösségben, vagy ki kell rekeszteni. A kirekesztés lehetett átmeneti (7 vagy 14 napos) vagy végleges (lepra esetén).²²

Kirekesztést, tisztátalanságot vonzott néhány betegség, illetve jelen-ség.²³ A fizikai tisztátalanság (fertőzéses veszély elkerülése miatt volt fontos): leprás beteg, halott érintése, szülés, születés. De ide tartoztak a testnedvekkel kapcsolatos dolgok - menstruáció, magömlés -, az állatok megkülönböztetése stb. A pogány szemlélet elleni védelem miatt fontos volt a hadizsákmány elutasítása, a harcban megszerzett föld gyümölcs-einek csak 3 év utáni fogyasztása, a pogány áldozatban használt állatok elutasítása stb. Tisztulási szertartásokról is beszélni kell itt a gyógyulás elősegítése érdekében. Pl. ha nem múlt el magától a tünet, akkor következhetett a test, a ruhák megmosása vagy engesztelő áldozatok bemutatása. Az Engesztelés napjának is volt/van ilyen jellegű tartalma.

Nem voltak főlegesenek e szertartások, mert szolgálták az egyis-tenhit megőrzését, s az erkölcsi fegyelem megszilárdulását. Gyógymó-dokat igen súlyos esetben is inkább csak karizmatikus személyiségek alkalmaztak, pl. Elizeus – Naamánt hétszer megfürdeti a Jordánban.²⁴

c. Gyógymódok keresése

Terjedelmét és tartalmát tekintve ezek tárgyalása kisebb méretű a betegségekénél. A *rófe* ' a sebek gyógyítója, felcser, *hóbés*-nak is neveztek . A *rafá* ' : gyógyítani, valójában összefércelést, összevarrást, egyesítést jelent. A terápia tartalma sem volt valami igen titokzatos dolog: sebek kinyomkodása, balzsamozás, olajozás, vagy tört végtag kötéssel történő ellátása. A cél, amit ezekkel szerettek volna elérni: „crejéhez juttatni” a beteget. Különleges terápiának számított a beteg-

²¹ Vö. de VAUX, R., Das Alte Testament und seine Lebensordnungen, II., Freiburg-Basel-Wien 1962. 315-7.

²² Vö. MTörv 24,8

²³ WOLF, op cit., 264.

²⁴ Vö. 2 Kir 5,10, és de VAUX, op.cit., 316.

ágy, a zeneterápia (Dávid lantjátéka), vagy pszichikai betegség esetén mazsolás sütemény ajánlása; ismertek és alkalmaztak hangulatjavító szereket is.

Az orvosi hivatást az Ószövetségben nem könnyű értékelni.²⁵ Az alapprobléma az, hogy nincs egyértelműen igazolva, hogy létezett. Mindazonáltal a Sirák fia könyve 38, 1-15 orvosról és gyógyszerészlől megdöbbentő és megszívlelendő realitással beszél. Az orvos Istentől kapja művészetét, bölcsességét, a gyógyszerész Istentől a föld által az orvosságokat. S nekik ezek tudatában kell tevékenykedniük. Az orvos sok mindenre képes, de végesek a lehetőségei. Ő is az Istenhez való imádkozásra szorul. Büntetést is jelenthet az orvos kezeibe esni. Nyilván itt nem az orvosokkal szembeni rosszhiszeműségről van elsősorban szó, inkább a betegség ószövetségi értelmezéséből fakadó következtetésről, vagyis a betegség bármilyen megközelítése csak akkor reális, ha annak döntő motívuma az Istennel való kapcsolat.

Összehasonlítva a környező keleti országok mentalitásával, a következő eltérések figyelhetők meg a korai zsidóság, valamint Babilon és Egyiptom orvosi felfogásában. Babilonban és Egyiptomban különbséget tettek orvosi tevékenységek között: a sebészeket a kézművesek közé, a belgyógyászokat, gyógynövényeseket a papok közé sorolták. Az „élet háza” valószínűleg orvosi iskola volt. Izraelben a hulla érintésének tilalma elriasztotta,²⁶ az emberi testnek pedig a teremtésében megjelölt különleges szerepe visszatarthatta az embereket az orvoslás gyakorlásától.

4. Jahve a betegség és a gyógyulás Úra

Az Ószövetség nem választja szét a természetes és a csodás gyógyulásokat. A lényeg, hogy a beteg és a gyógyuló ember találkozik-e Istennel. A gyógyítás Jahve kizárólagos monopóliuma! Ő nem betegszik meg, mint más istenek, nincs vetélytársa, akarata szerint távol tartja,

²⁵ JÓZSA, L., *Orvoslás a Bibliában*, Budapest 1998. A szerző az orvosprofesszor szakmai szemszögéből elemzi a Bibliában előforduló betegség-leírásokat és a gyógyítás lehetőségeit, módzatait.

²⁶ Vö. WOLF, op.cit., 134. E témakörnél a szerző hivatkozik E. EBELING, H. BONNET és J. HEMPEL munkáira.

vagy küldi a betegséget. Gyógyító karizmatikus személy esetén is valószínűleg Istennel folyik a párbeszéd! A részfolyamatok is lényegesek.

A Jahvéval való kapcsolat imádsággal kezdődik. Ezt igazolja a Sir 38 és a panasz-zsoltárok.²⁷A Kivonulás könyve pedig kimondja az egész kérdést meghatározó igazságot: „Én, az Úr vagyok, a te gyógyítód.”²⁸ Az élet minden egészsége, betegsége egységet képez Isten előtt!

A jövő nem létezhet a Jahvéval való párbeszéd nélkül. Tévhit lenne nem így gondolni! Az orvosokat is csak Jahve miatt érdemes megkérdezni, az ő tevékenységük titokzatos módon Jahve terveihez kapcsolódik. Betegség és gyógyulás csak az Istennel való párbeszéd szempontjából értékelhető helyesen.

5. A betegség oka

a. A magyarázat kérdése

Ószövetség nem ad pontos magyarázatot a betegség „miért”-jére!

Úgy tűnik, hogy Isten mint eszközzel bánt az emberrel.²⁹ Ugyanakkor az ok-okozat szempontja nem is volt döntő az ókori ember számára. Az előbbieik alapján ezért sem igazolható az embernek mintegy “rosszat akaró” Isten fogalma.

A keleti szemléletben a betegséget vagy rossz szellemek okozzák, ez esetben démonüző szertartást végeznek, vagy azt az istenek büntetésének tekintik, amit valamilyen kultikus vétség miatt rónak ki az emberekre, s ez esetben az istenek bocsánataért imádkoznak, vagy áldozatot mutatnak be nekik.

A Biblia sem tudományosan közeledett a kérdéshez, hanem vallási alapon, s az ember Istennel való jó kapcsolata, üdvössége szempontjából elemezte. A kérdést így lehet feltenni: Mit jelent a betegség annak számára, akit elért?

²⁷ Például Zsolt 68,3: „Kegyelmézz, Uram, mert elcsüggedtem, gyógyíts meg, Uram, mert reszketnek tagjaim.”

²⁸ Kiv 15,26

²⁹ A hit válságos időszakában bizonyára felerősödhetett ennek negatív oldala ill. magyarázata, mintegy Isten „felelősségre vonásaként” Izrael történetében. Vö. von RAD, G., Az Ószövetség teológiája I., Budapest 2000. 306-310.

b. A felelősség szempontja

Ugyanakkor felmerült az ember bűnért való felelőssége. A 88. zoltár „Rám nehezedett haragod” megfogalmazása erre utal. A betegség és a bűn között önkéntelenül is kapcsolatot lát az ember. Ennek nem mond ellent a Biblia. A betegség, mint minden baj, a bűn következményeként lépett a világba. A bűnös világ elleni isteni harag jele lehet. A betegség így kifinomítja a bűn iránti érzéket, de végső soron a róla való gondolkodás a szabadulás irányába mutat.³⁰ A zoltárokból a gyógyulás érdekében elmondott könyörgést mindig a vétkek megvallása kíséri. Az ember konkrét személyes bűne irányában eléggé homályos a tanítás. A kollektív felelősség sem kielégítő válasz. Ugyanakkor erkölcsi értelemben nemigen vitatható, hogy a bűn választása minden következményének választását is jelenti!

Az Ószövetség kétirányú megoldást sejtet: egyrészt igazakat is sújthat betegség, mint azt Jób és Tóbiás hűségének betegség általi bemutatása is alátámasztja, másrészt pedig a Szenvedő Szolga kiérdemli a bűnösök vétkeinek kiengesztelését: „meggyógyulnak az ő sajnó sebei által”.³¹ A betegség – ha van is értelme - önmagában rossz marad, de a végidőben - a próféták tanítása szerint - megszűnik!

Biztosnak tekinthető, hogy a bűn elkövetése utáni világban az ember istenképisége, méltósága megmaradt. Viszont megmaradt felelőssége is, mely állandóan arra sarkallja, hogy Isten képviselőjeként éljen és Hozzá méltóan cselekedjen a világban, számoljon cselekvése következményeivel, mert nincs következmények nélküli cselekvés.

Amennyiben a betegség kérdésében nem érzi felelősnek magát, a Jahvéra hagyatkozása akkor is teljesen indokolt, mert féltékenyen szerető Isten Ő, jót akar az embernek, s a Szenvedő Szolgája által bizonyított szeretetét, embereket gyógyító, minden bajból megszabadító mivoltát. Mélyebb magyarázatot – a Szenvedő Szolga vonalán haladva - az Újszövetség segítségével remélhetünk.

³⁰ Vö. MUNCZ, F., *Betegség – Gyógyulás*, in *Teológia* XVI. 1982/3. 183.

³¹ Iz 53,4

II. A betegség az Újszövetségben

1. A betegség-probléma az Újszövetségben is megmarad

Sokféle betegséggel találkozunk az Újszövetségben: sánta, béna, vak, leprás, fekélyek, vérfolyás, epilepszia, ördögtől megszállottság stb. Nem természettudományosan nézik a betegséget itt sem, s nem is szabad csak úgy tekinteni.³² Ma több mint 6000 féle betegség létezik, s talán keveset is mondtunk.³³ A számbeli előfordulás tulajdonképpen mégsem lényeges, ha a Biblia alapján vizsgálódunk Az Újszövetségben is elsősorban a hit alapján kell közelíteni a betegségekhez. A betegség és a bűn kapcsolata előtérbe kerül. A Jézus-korabeli gondolkodás a zsidóság régi szellemiségéből adódik.

Van-e kapcsolat? Nem zárható ki! Szellemi – lelki értelemben van összefüggés! Gyakran Isten büntetésének vagy próbatételének jelei: „Sok beteg, erőtlen van köztetek... Ha ellenben megítélnék magunkat, nem esnénk ítélet alá... Amikor pedig ítélet alá esünk, az Úr megfenyít minket, hogy ne kárhozzunk el ezzel a világgal...”- mondja szent Pál.³⁴ Ebből az is kiderül, hogy a bűn nem oka az általános, biológiai halálnak, csak a lelki halálnak. De a bűn miatt minden emberi tevékenységben fájdalmasan érezhető a halál, az elmúlás és a végesség jelenléte.

A betegség támadásainak tüzeiben érzékeli az ember, hogy bűnökkel terhelt, és félnie kell attól “aki a lelket is, meg a testet is el tudja pusztítani a gehennában”.³⁵ Önmagában a test elpusztítójától nem kell félni, a betegségtől sem, mely a testet megtámadja, csak attól, akinek a lélek fölött is hatalma van. De Őt ismerjük, és tudjuk, hogy jót akar nekünk, viszont kapcsolatban kell lennünk Vele. Igazából vészharangot kongatni csak akkor kell, ha az embernek nincs az Istennel rendezett vonala.

A betegség az Újszövetségben is az egész emberre vonatkozik. A teljes ember szenved minden síkon. Sajátos válsághelyzetbe kerül, s így a bűn kérdése valahogy mindig az Isten és az ember(ek) kapcsolatának kérdéséhez vezet. Jellegzetes a megfogalmazás: „Isten engem elha-

³² Vö. MUNCZ, op.cit., 183.

³³ MATUZ, L., Gondolatok a betegekről, in Teológia VIII. 1974/1. 48.

³⁴ 1 Kor 11,30-31

³⁵ Mt 10,28

gyott!” Vigyázni kell azonban, mert csak az ember érzi így. Isten valójában mindig közel van! Ennek megértéséhez lehetséges, hogy el kell hagyni antropomorf elképzeléseinket.

2. A betegség és a személyes bűn kapcsolata

A betegség az Újszövetségben sem a konkrét személy konkrét személyes bűnéről szól.

Amikor Jézus váratlan tragédiákról beszél, akkor érinti ezt a kérdést is:

Akikre Siloéban rádólt a fal, vajon bűnösebbek voltak-e a többi Jeruzsálemben élő embernél? „Mondom nektek: Nem!” – válaszol Jézus. Vagy akiknek vérént ontotta Pilátus áldozatbemutatás közben, bűnösebbek voltak-e a többi Galileában élőnél? „Mondom nektek: Nem! De ha nem tartotok bűnbánatot, ugyanígy elvesztek.”³⁶ Az esemény és a személy bűnének kapcsolata csak távolabbról teremthető meg. Ez a kapcsolat emberi oldalról csak a megtérés hangsúlyozásához elég, nem pedig a személyes, konkrét bűn jelenlétének igazolásához.

Szemponunktól a legfontosabb hely: János evangéliumában a vakon született meggyógyításának történetében a tanítványoknak adott titokzatos, de bizonyos oldalról mégis egyértelmű jézusi válasz a „Ki vétkezett?” – kérdésre: „Sem ő nem vétkezett, sem a szülei, hanem Isten tetteinek kell megnyilvánulniuk benne.”³⁷ Ennél többet mondani a dologról, amit megérthetünk ill. fel is foghatunk vagy nem lehetséges, vagy szükségtelen.

3. A betegség elfogadása, elviselése érték

Ezt igazából csak a kereszténység vallja, de az evangéliumból eredő igen hasznos tanítás. Egyrészt meg kell hozzá fontolni, hogy a betegség „miért”-je titok marad, s nem kell azt mindenáron jóvá magyarázni,³⁸ hanem ahogy a Biblia, s főleg Jézus hozzááll, úgy kell élehető nézetet alkotni róla.

³⁶ Vö. Lk 13,1-5

³⁷ Jn 9,1-41

³⁸ Vö. Az Osztrák Püspöki Kar körlevele, in Szolgálat, 49/1981, 61.o.

Másrészt a betegség, a szenvedés, a fogyatékoság mélyen összefügg Isten dicsőségével. Fel kell fedezni benne a – kegyelmi istenképiségből fakadó – Krisztussal való sorsközösség tartalmát, mely minden ember életének részévé teszi a szenvedést és a dicsőséget. Nem csak az egyiket, és nem csak a másikat, hanem mindkettőt. Ezek valahogy elválaszthatatlanul összetartoznak. S a végszó sohasem a betegségé vagy a szerencsétlenségé, hanem a dicsőségé, nem a halálra szántságé, hanem az életé:

Márk 2. fejezetében a béna meggyógyításánál a rokonság „dicsőítette Istent,”

Lukácsnál a naimi ifjú feltámasztásakor ezt olvassuk: „Félelem fogta el mindnyájukat és dicsőítették Istent,”

Máté 15-ben egy beteggyógyításnál az emberek „dicsőítették Istent,”

János 9-ben az egész történet erről a dicsőségről szól.³⁹ Jézus győzött fölötte, ezért mi is győzünk Vele.

A Jézushoz való csatlakozás értékteremtővé teszi a betegség elviselését, elfogadását.

4. Jézus viselkedése

Jézus hozzáállását a betegséghez a következő két szóban lehet összefoglalni: küzd ellene, de alá is veti magát, vagyis elfogadás is van viselkedésében. Állandóan betegekkel találkozik, segít rajtuk. Nemcsak meggyógyítja, hanem szereti őket. Ezt sugározza minden mozzanat, ami közte és a betegek között lezajlik.⁴⁰ Nem véletlenül hívják a „betegek gyógyítójának”, de igazából ennél sokkal többről van szó. Ő a bűnösök orvosa, aki magára vállalta a gyengeségeket, betegségeket, hogy minden rosszon diadalmaskodjék, s az emberek helyett az Atyát is kiengesztelje. Mivel Jézus magára vette, ezért minden betegségnek, szenvedésnek megváltó értéke van. Jézus maga ajándékozta meg testvéreit ezzel az értékkel, ha Benne elfogadják a betegség és a szenvedés nehéz sorsát. S legnagyobb erőforrás lesz az Ő példája előttük.

³⁹ Vö. Mk 2,1-12; Lk 7,11-17; Mt 15,29-31; Jn 9,1-41 és MUNCZ, op.cit., 184.

⁴⁰ Vö. MATUZ, op.cit., 49-50.

Amennyiben pedig leküzdhetetlen betegség áll elő, ez figyelmeztet mindenkor mindenkit arra, hogy az ember rászorul a megváltásra.⁴¹ S biztonssággal kijelenthetjük, hogy tulajdonképpen nem beszélhetünk értelmetlen betegségről, szenvedésről, életről, legfeljebb csak meg nem értetről.⁴²

5. A személyre gyakorolt hatás

A betegség mindig magában hordja az önvizsgálat lehetőségét. A beteg könnyebben elkerül több súlyos problémát: kevésbé lesz elbizakodott, mint az egészséges. Hamarabb megérti, mi a fontos az életben, s mi tartozik csupán a hiúság körébe. Megtérésének esélye megnő: egy kórházi ágy sokakat megindít, a hitet a győtrelem is megérlelheti, megtanít imádkozni. Igaz, az ellenkezőjére is van példa, de jóval kevesebb. Sokkal inkább az egymásra találás, mint a szakítás lehetőségét rejti. A betegség elmélyült, felelős jövőépítésre sarkall. Mögötte megláthatja az ember Isten nagyságát, aki a rosszat is képes valami jó szolgálatába állítani ill. átváltoztatni.

6. Az Egyház feladata

Szent Ignác buzdít: „viseljétek mindenki betegségét”. A biztatás Szent Pál gondolatát eleveníti föl: „Hordozzátok egymás terhét, így teljesítitek Krisztus törvényét.”⁴³ II. János Pál pápa megható személyességgel mondja a betegekről: „Az Egyháznak és a világnak szüksége van rátok, és ne felejtsetek el, hogy a pápának is szüksége van rátok!”⁴⁴ Máté evangéliuma nem hagy kétséget afelől, hogy az ítéletnek komoly lelkiismeretvizsgálati pontja lesz a betegekkel való bánásmód: „Beteg voltam és meglátogattatok”⁴⁵

A beteg nem elátkozott ember, akitől elfordulunk, hanem Jézus Krisztus képmása és jele, aki leginkább az Ő védelme alatt áll. A bete-

⁴¹ Vö. SZABÓ, L., A szenvedés bibliai értelme, in Szolgálat 33. /1977/ 18-21.

⁴² GYÖKÖSSY, E., János Evangéliuma, Nyiregyháza 1998. 134.

⁴³ Gal 6,2

⁴⁴ „Betegségben” címmel a Magyar Karitásznak a Magyar Katolikus Püspöki Kar megbízásából a 2000. évben megjelent rövid kis jubileumi kiadványából vett idézet.

⁴⁵ Vö. Mt 25,36 az Utolsó Ítélet jelenete. Szinte végrendeletként bízza Jézus követőire a betegeteket, elesetteket. Vö. MATUZ, op.cit., 49.

gekre nagy gondot kell fordítani egyénileg és közösségre egyaránt. Mindig fő feladatának tekintette az Egyház ennek a szociális területnek a keresztényi szeretet kötelezettségéből fakadó felvállalását, mert nehéz és különleges feladatuk van a betegeknek ebben a világban. Állapotuk a jelen és a jövő világról is beszél. A jelen világról, melynek fejlődő alkatahoz a betegség is hozzátartozik,⁴⁶ s a másik világról, melyben csak a megváltás kegyelme révén lehet boldog osztályrésze az embernek, aminek erejével maradéktalanul igyekezni kell teljesíteni Jézus Krisztus végrendeletét: „Úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket.”⁴⁷

7. Az egészség keresztény értékelése

Ehhez a Biblia egészségnek szemléletét ismerni kell, aminek fényében a következő összefoglalást adhatjuk:

A Biblia értékeli az egészséget

Az Ószövetség a következő kijelentéseket teszi: „Az egészséges élet aranyánál többet ér.” „Nincs nagyobb gazdagság az egészségnél!” – „Jobb szegénynek lenni épen, egészségben, mint beteg testben vagyosnának lenni.”⁴⁸

Ugyanakkor a küldetésért vállalni kell az egészség elvesztését, vagy annak kockázatát. Igazolja ezt a próféták, a Makkabeus vértanúk és kiemelt ószövetségi személyek sorsa. Tehát azt a véleményt is megalapozottnak tarthatjuk, hogy már az Ószövetségben sem a legeslegnagyobb, legeslegfontosabb érték az egészség, ami mindig minden szempontot megelőz.

Az Újszövetség értékeli, de nem értékeli túl az egészséget! „Saját testét senki sem gyűlöli, hanem ápolja és gondozza” – mondja Szent Pál.⁴⁹ Egészséges életvitelre buzdít, amiben sokféle szempont megjelenik. De bármennyire is gondos az ember, bizonyos körülmények között az életét esetleg föl is kell áldoznia (tehát ugyanez kell, hogy álljon az

⁴⁶ Vö. RAHNER, K. – VORGRIMLER, H., Teológiai Kiszótár, Budapest 1980. 66. és 675.

⁴⁷ Jn 13,34

⁴⁸ Sir 30,14-16

⁴⁹ Ef 5,29

egészségre, vagy annak egy részére is): A legnagyobb szeretet abban van, „aki életét adja barátaiért”.⁵⁰ A testi épségnél az üdvösség, a hit fontosabb! Ezt Jézus különleges módon is érzékelteti, amikor képletesen, de radikálisan fogalmaz az embert megbotránkoztató testrészekről.⁵¹

“Csak egészség legyen”- szokták mondani. Ezzel a mondással jobban kellene vigyázni, mert nagyon pogány felfogást is tükrözhet. Ha a szó szoros értelmében „csak” egészség van, akkor a legfontosabb dolgok még hiányozhatnak az ember életéből.

Természetes, hogy - amennyire csak lehet - szolgálni kell az egészséget, de élnek ezt fölülmuló szempontok. Figyelembe kell vennünk, hogy nem élünk a Földön örökké, s a betegek szolgálata mindig Krisztus szolgálata, a betegség hittel történő elviselése, elfogadása pedig mindig Krisztus követése is lesz.

Ma nagy a veszély, hogy sok ember szinte beleszédül az egészség szolgálatába. Minden babona követésére is hajlamossá válhatnak egészségük védelmében. Ennek háttere az a meggyőződés, hogy őket így nem érheti betegség, mintha az kizárólag csak tragédia lenne. Nem szabad, nem lehet isteníteni a szenvedést, a betegséget, de a másik véglét sem reális itt a földi életben. Nem véletlenül beszél a 30. zsolttár az egészséges ember gögijének, hamis biztonságérzetének veszélyéről. A 22. zsolttár szerzője pedig megvallja: „Gúnyolódnak rajtam: az Úrra bízta magát, mentse meg most, ha akarja...” Ezt a hozzáállást mások részéről pedig nagyon nehéz a bajban lévő embernek elviselni. Él a görög-római emberi ideál, a szépség és az egészség. Helyesen kell ezeket értékelni a Biblia alapján. Már Juvenalis, a római költő így fogalmazott: „Imádkozzunk, hogy ép lélek legyen ép testben.” Fontos, hogy sorrendben nála is a lélek áll előbb! Nem szabad az embernek csak a földi életre koncentrálnia. Ez a hit hiányát erősítené.

Az ember életébe – akár csak a hit segítségével is – bele kell, hogy férjen a betegség, fogyatékoság, melyek lehetnek Isten sajátos eszközei az ember igazi felnövekedéséhez, annak ellenére, hogy végső magyarázatuk földi kereteink között előttünk talán titok marad.

⁵⁰ Jn 15,13

⁵¹ Vö. Mt 5,29-31

A. Gide sorai találóan foglalják össze témánkat: „Hiszem, hogy minden betegség kulcs, mely ajtókat nyithat meg nekünk. Hiszem, hogy bizonyos ajtókat csak a betegség nyithat meg. Makkegészségünk nem engedi, hogy mindent megértsünk. Lehet, hogy a betegség elzár tőlünk igazságokat, de másokat az egészség zár el előlünk, vagy vezet el minket tőlük annyira, hogy soha nem érdekelnek bennünket többé.

Senkit sem találtam a makkegészségesek között, aki bizonyos oldalról egy kicsit ne lett volna korlátolt, hasonlóan azokhoz, akik még soha nem utaztak, és emlékszem, hogy valaki a betegségeket a 'szegények utazásának' nevezte.”⁵²

Avilai Szent Teréz gondolatai pedig a legnehezebb problémákra is buzdítást, reményt s valódi lelki megoldást öntenek szavakba: „Semmi se zavarjon, semmi se retentsen. Minden elmúlik, Isten nem változik. A türelem mindent elér, aki Istennél van, annak semmi sem hiányzik, ISTEN EGYEDÜL ELÉG.”⁵³

Jelenits István Sch.P.

Még egyszer:

Hogyan űzte ki Jézus a kufárokat a templomból?

Lassan utolsó negyedébe fordul a 2003-as esztendő, s nekem csak most került kezembe a Jeromos Füzetek tavaly karácsonyi száma, benne Kerekes Károly atyának érdekes tanulmánya: Hogyan is űzte ki Jézus a kufárokat a templomból? A szerző, akit tisztetek és nagyra tartok, valójában egyetlen fontos szócskára mutat rá, s annak figyelembe vételével ad szokatlan értelmet a János-evangélium egyik szakaszának. Ezt a szócskát a Biblia kritikai kiadásai szerint néhány nagyon régi szöveg valóban tartalmazza, a kiadók azonban mégsem szokták az evangélium fő-szövegébe emelni, csak a szövegvariánsok között említik. A Vulgátában is ott a megfelelője. Ez a szócska egy módosítószó, a

⁵² A. GIDE sorait lásd in MUNCZ, op.cit., 183.

⁵³ AVILAI SZENT TERÉZ, Poesias, in A Katolikus Egyház Katekizmusa, Budapest 1994. 227.p.

görög hős, latin megfelelője pedig a quasi. Kerekes tanár úr arra biztat, fogadjuk el hitelesnek, tekintsük az eredeti szövegbe beletartozónak, és fordítsuk így magyarra az eredeti mondatot: Jézus „kötelekből mintha csak korbácsot font volna, mindnyájukat (a pénzváltókat és az árusokat) kiűzte a templomból” (Jn 2,15).

A dolog szövegkritikai vonatkozásaihoz nem akarok hozzászólni, szükségesnek érzem azonban, hogy a felkínált fordítással kapcsolatos kétségemnek kifejezést adjak. A tanulmányíró tudós nyelvész és biblikus figyelmét elkerülte az, hogy a görög hős szócska jelentésmódosító szerepe az őt közvetlenül követő szóra, illetve szószerkezetre terjed ki (ugyanúgy, mint a latin quasi szóé), vagyis egyáltalán nem mindegy, hogy ez a módosítószó hogyan helyezkedik el a mondatban. A Luk 1,56-ban ezt olvassuk: Emeinen de Mariam szün auté hős ménász treisz.. Ez nem azt jelenti, hogy „Mária pedig mintha vele maradt volna három hónapig (Erzsébettel).” hanem azt: „Mária pedig vele maradt mintegy/körülbelül három hónapig.” Valóságosan vele maradt körülbelül három hónapig. A Márk 5,13-ban: Kai órmészen hé agelé kata tú krémnú eisz tén thalasszan, hős diszkhiloi. „És a konda levetette magát a tengerbe, mintegy kétezer (sertés).” Ennek megfelelően a hős módosítószót tartalmazó görög mondatot (és a Vulgátában olvasható latin megfelelőjét) a Jn 2,15-ben így kell magyarra fordítanunk: „Mután csinált egy ostorfélét kötelekből, mindegyiküket kiűzte a templomból.” Ha a görög szöveg szerzője magának az ostorcsinálásnak a valódiságát akarta volna mintegy megkérdőjelezni vagy visszavonni, akkor így írta volna a mondatát: „hős poiészasz fragellion...” Tudok ilyenszerű szerkezetet idézni a Lukács–evangélium szövegéből: Prosz-énenkate moi ton anthrópon túton hős aposztrfonta ton laon.” (23,14) „Elém vezettétek ezt az embert, mint ha fellázította volna a népet.” (Vulg.: quasi avertentem populum.)

Hadd hívjam fel a figyelmet arra, hogy bár ezt a kérdéses hős szócskát a bibliafordítások nem tekintik a szövegbe tartozónak, a János-evangéliumhoz írott kommentárok foglalkoznak vele, le is fordítják többféle nyelvre a hős szót tartalmazó görög mondatot. Hogy a legközelebről idézzek először, Bolyki János új kommentárjában ezt olvashatjuk: „Szövegvariánsok: A 15. vers fragellion-ját ... kiegészítik egy hős-szal („mint”, „mintegy”), ami itt enyhíti, hogy Jézus ostort készí-

tett, s azt jelentené: „olyat, mint egy ostor”. („Igaz tanúvallomás” – Kommentár János evangéliumához, Budapest, Osiris Kiadó, 2000. – 105.) Ernst Haenchennél ezt találtam: »Da man Tiere nicht mit den blossen Händen treiben kann, macht sich Jesus „eine Art Giessel” (lies mit P⁶⁶ und P⁷⁵ hós fragellion) aus Stieken, mit denen die Tiere angebunden gewesen waren.« (Johannes Evangelium – Ein Kommentar, Tübingen, 1980. – 200.) Benedikt Schwank: János–a magyarul van előttem (ford. Turay Alfréd, Szeged, Agapé, 2001.): »Az újonnan felfedezett papírusz-kódex alapján valószínűbbnek kell tartanunk, hogy a 15. versben a „korbácsot” kifejezés helyett eredetileg a „korbácsfélét” vagy „egyfajta korbácsot” állt.« (I.m. 100.o.) Az Anchor Bible-ban Raymond E. Brown a The Gospel according to John I-II. kötetek szerzője. Nála ezt találjuk: „So he made a (kind of) whip out of cords ...” S a vonatkozó magyarázó mondat: „(kind of). The Bodmer papyri now support the early versional evidence for this reading.” (I.m., Garden City, New York, 1966. – I. 115-116.)

Ez az ostorféle, korbácsféle szókapcsolat nagyon valóságyszerű, hiszen Jézus hevenyében összehajtogatott egy hosszabb kötelet, azt suhogtatta ostorként, nem bibelődött azzal, hogy szabályos ostort vagy korbácsot készítsen. Botot tilos volt a templomba bevinni, az nem volt kezeügyében, egyébként is a kötelekből font ostorféle suhogott is, alkalmasabb is volt az állatok terelésére, mint bármi más.

Hogy a szinoptikusok nem írnak erről? Jánosnak, bár őt ismerjük „lebegőbbnek”, sok olyan apró részletet köszönhetünk Jézus emberi megnyilatkozásait illetően, amelyeket kár volna kételkedve fogadnunk csak azért, mert a szinoptikusok nem írnak róla. Például egyedül ő mondja el, hogy Jézus megmosta tanítványinak lábát az utolsó vacsorán. Egyedül őnála olvasunk arról, hogy Tamást biztatta, tapogassa meg sebhelyét, s győződjék meg róla, hogy megdicsőült, föltámadott teste azonos azzal a testtel, amelyet nagypénteken felfeszítettek. A passió történetében egyedül ő ír arról, hogy Jézus oldalát lándzsával átütötték. Ezekután miért volna meglepő, hogy akkor, amikor az árusok kiűzésének történetét felidézi, megemlíti ezt a megdöbbentő apróságot, hogy igenis ostort font Jézus, megsuhogtatta, s azzal üzte ki a templomból az állatokat és az árusokat is.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A Máté szerinti gyermekségtörténet meditatív, élményszerű feldolgozása

A.) Alap gondolat

A főparancs azt mondja „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből”(Mk 12,30). Tehát a hit nem csak értelmi tevékenységet jelent, hanem a teljes ember odafordulását Istenhez. A Gyermekség-evangéliumokkal való eddigi foglalkozásaink során főleg racionális oldalról közelítettük meg a szövegeket. Az ószövetségi és más szövegekkel való összehasonlításuk, belső szerkezetük kibontása a jobb megértést segítették. Most, befejezésként egy olyan foglalkozás következik, amely lényünk többi részét, a szívünket, a lelkünket, a testünket is be akarja kapcsolni a megtestesülés misztériumának belsővé tevésébe. A meditációban megpróbálunk érzelmileg bekapcsolódni a Szentírás szövegébe, kapcsolatot létesítenünk közte és a saját valóságunk között, a különböző szereplőkkel való azonosulás során.

B.) Szentírási szövegek: Mt 1-2. fejezet

C.) Bevezetés

1. Gyerekké lenni

(Zene nélkül, tompa fény, félhomály)

Összekuporodunk a földön. Gyermeknek lenni azt jelenti, hogy kicsik vagyunk, hatalom nélkül, akinek könnyen átnéznek a feje felett, jelentéktelen, aki onnan lentről egészen más perspektívában látja a világot, mint a felnőttek. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

Üresek a kezeim ... Teljesen másokra szorulok az élethez szükséges elemben és mindenben. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

Mint gyermek nagy erőt és vágyat érzek, hogy növekedjem, kibontakozzam, kifejlődjek. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

(Kicsit több fény)

Lassan növekedni kezdek, felemelkedem, hogy nagy legyek, kinyújtózom. Más perspektívából látom a világot. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

2. Királynak lenni

(Halk zene - elektronikus zene

vagy Tomita: Pictures at an Exhibition)

Felülről tekintek mindenkire. Ha lábujjhegyre állok, még nagyobb vagyok. Magasan hordom a fejem, koronát viselek *(a egyik kezemmel koronát formálok a fejemen)*, a nyakamat mereven tartom, nem nézhetek lefelé, mert leesik a koronám. Királyi palástot viselek *(a másik karomat mereven eltartom magam mellett)*, ez távolságot teremt köztem és mások között. Magas hivatalt töltök be, nagy felelősséget viselek, fontos pozíciót töltök be. Méltóságteljesen és kimérten lépkedek, mindenkit lenézek. *(A zene hangosabb lesz)* Nem nézek többé arra, ami lent van, mereven tartom a nyakam, csak a pozícióra figyelek, a sikereimre, a méltóságomra ... *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

(Disszonáns zene szólal meg)

Meg kell őriznem a koronám. El akarják rabolni tőlem, le akarják rántani a fejemről - irigységből, rosszakaratból, féltékenységből. Veszélyben van a sikerem, a felemelkedésem, a pozícióm. Félek. Bizony-

talanul állok lábujjhegyen. (*Magas hangon mondva*): A félelem már a torkomig ér. Nem tudom többé megtartani a koronám, le kell vetnem a palástom.

3. Nem tudom többé megtartani a helyem. Védekezni kell

Le kell ereszkednem a földre, nem lehetek többé nagy. (*Ütések hangja*): Szabad kezekre van szükségem, hogy védekezni tudjak. Csapkodok magam körül, mindenki ellen védekezem, ami fenyeget: engem, a sikereimet, a nagyságomat, a dicsőségemet, a biztonságomat, a tekintélyemet. Legyőztek.

(Kialszik a fény, itt a vezető rövid szünetet tart)

4. Menekülés

Nem tudom többé megóvni magam. (*Üvöltő hangok*): Megszököm, védelmet keresek, egy helyet, ahol elrejtőzhetek. A kezem közé rejtem az arcom, úgy, hajtván elszaladok onnan. A félelmet a hátamban érzem. Félelem a jövőtől? (*Itt a vezető rövid szünetet tart*) Félelem a vétkeimtől? (*Itt a vezető rövid szünetet tart*) Félelem az öregségtől? (*Itt a vezető rövid szünetet tart*) Félelem a haláltól? (*Itt a vezető rövid szünetet tart*) Félelem saját magamtól? (*Itt a vezető rövid szünetet tart*) Rohanok egyre tovább, hogy elrejtőzzek, fejem a vállaim közé húzom, egyre kisebb leszek, összekuporodom. Becsukom a szemem, a kezem közé rejtem az arcomat.

(Itt a vezető rövid szünetet tart, majd megszólal a zene)

5. A csillag hív

Csendben vagyok, hallgatok és várok, talán van még remény. (*Itt a vezető rövid szünetet tart*) Senki nem hallja néma kiáltásomat? Létezik fény a sötétségemben? Létezik egy szó az én szavak nélküli állapotomban? Egy csillag az én mélységes éjszakámban?

(Vivaldi Dúr Concerto gitár és vonósok, Lassú tétel, halkán)

Hallgatok, belefülelek a sötétségembe. Nem szól valahonnan valami dal a fülemben? Nem hangzik egy hívás számomra? Lassan felemelem a fejem, szétnyitom a védekező szemem elé helyezett ujjaimat. Nem ragyog ott egy csillag? (*Feltűnik egy fény*) Kikukucskálok az ujjaim között. Lassan leengedem a kezem az arcom elől. Ott egy csillag,

amely megtalált. *(A zene kicsit hangosabban szól)* Hívogat engem. Kicsalogat a biztonságomból? Vezetni fog vagy félrevezetni? A hangja lágy és eddig soha nem hallott. Kockázatot ígér, biztonság nélkül, hosszú utat, egyedül, ismeretlen jövőt, erős vár nélkül. Csillag vagy csak lidércfény? Hová menjek? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

6. Az indulás

A vágyam kifeszül, mint egy szárny, a csillag után nyúlok. Lassan felegyenesedem, a lábamra állok, megcseszem első tapogatózó lépéseimet a csillag irányába, elindultam. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

7. Úton

(Zene: Pusztai vándorlás)

Nem tudom hová vezet a csillag. Egyszerűen csak megyek. Rábízom magam. Nem nézek messzebbre, mint a következő lépésem. Az út fáradtságos, meredek, viharon és sötétségen keresztül, szélben, pusztaságban. Kisértés, hogy megálljak: Vajon tévútra vezetett engem a csillag, bolonddá tett? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

De bírom a Te ígéretedet: Ne félj! Ha vizen mész keresztül: én veled vagyok. Ha tűzön mész keresztül: én veled vagyok. Ha szomorú vagy: én veled vagyok. Ha segítségre szorulsz: én veled vagyok. Ha sötét van körülöttem: én veled vagyok. Ha egyedül vagy és elhagyatva: én veled vagyok.

Te velem vagy. Csillagot küldesz nekem, amely világít előttem. Őt követem, nem a tanítók betű szerinti bölcsességét, nem a hatalmasok parancsát. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

Először mindenki egyedül megy. De az emberek, akik a csillagot követik, egymásra találnak, kezüket nyújtják egymásnak, vigyáznak egymásra. Együtt mennek az úton. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

8. A Gyermekek

*(Bach: Choral „Jesus bleibet meine Freude”,
hangszeres feldolgozás)*

A csillag azt mondja: Kelj föl! Szent az a hely, ahol állsz. Hajolj meg, alázd meg magad!

Istennel találkozol a Gyermekben, egy jelentéktelen, tehetetlen, szegény gyermekben - a benned lévő gyermekben is. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Összeteszem a kezem, mint egy csészét, hogy a Gyermekhez vigyem ajándékaimat. Talán az értékes edények a hosszú vára-
kozásban régen eltörtek. De a Gyermek a cserepeket is elfogadja. Talán az eszményeim tömjénfüstje is semmivé lett, talán a nemes mirhából is csak egy keserű íz maradt a számban. De a Gyermek elfogadja az én félresikerültségemet, sikertelenségemet, kiábrándultságomat, fásultságomat. Mindenestül befogad szeretetébe.

(Itt a vezető rövid szünetet tart)

9. Megajándékozna

(Bach: Largo a Karácsonyi szimfóniából)

Mindent a Gyermeknek adok. Üres a kezem. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* És Isten mindig újra betölt engem: étellel, szeretetével, a rám mondott „igen”-jével. Érzem a levegőt, a meleget, a érverést, a leheletét a kezemen: Élet. Élettel megtelt kezeimet az arcomhoz emelem, az élet vizét iszom belőle, belemerítem az arcomat, hagyom, hogy átfolyjon rajtam ez az eleven áramlat. Újra és újra megtöltöm kezemet az Ő gazdagságából, újra és újra megfürdöm az Ő rám mondott „igen”-jében. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

10. Egy másik úton vissza

(Itt mindenki meggyújtja a maga kis mécsesét a középre helyezett nagy gyertyáról)

Nem maradhatok a csodánál ülve. Nem birtokolhatom a Gyermeket. Nem ragadhatom meg az élet leheletét. A csillag újra és újra hív, új indulásokra. És én mindig újra felkelek, hogy visszatérjek a hétköznapjaimba. De ez már egy másik út. Mássá váltam. A Te rám mondott „igen”-ed mindig más, mindig új. Mindig más alakban jön felém. És a szív és a kéz telve az Ő szeretetének gazdagságával.

(Itt a vezető rövid szünetet tart)

11. Befejezés

A résztvevők kört formálnak és elénekelnék egy éneket, pl. a Gyújts éjszakánkba fényt.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Bevezetés: A résztvevők közösen kialakítják a teremben a meditációhoz szükséges teret, majd az óravezető elmondja a meditáció menetét, lásd Alap gondolat és Bevezetés		a bútorokat félre tolva szabaddá tesszük a teret 15 perc
2. Máté gyermekségtörténetének meditatív feldolgozása Az óravezető lépésről lépésre vezeti a résztvevőket, lásd Bevezetés 1.	mozgásmeditáció, csoportos foglalkozás, az óravezető irányításával	állólámpa vagy más tompított fényforrás, zenei anyag, (magnókazetta vagy CD), lejátszó, gyertya, mécsesek, gyufa 30 perc
3. A meditáció során átélt élményekről való beszélgetés	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	60 perc
5. Közös ima, énekek	kötetlen ima, karácsonyi énekekkel	gyertya, gyufa 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige” címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvennegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2003. december 1.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

KARÁCSONYI MEDITÁCIÓ

Eszközök: egy aranszínű, fényes körlap; egy nagy gyertya; egy gyermek-Jézus szobrocska jászolban.

Minden résztvevő számára: két, aranszínű papírral bevont gyógyszerári spatula; egy mécses; egy kis fenyőgally; egy fenyőtoboz; egy alma; egy aranydió.

1. Körbeülünk.

2. Egy aranszínű fényes körlapot helyezünk középre a padlóra.

3. Ráhelyezünk egy nagy gyertyát, felolvassuk az *Iz 9,1*-et.

Meggyújtjuk a gyertyát (a vezető néhány mondatnyi magyarázatot fűz hozzá, hogy Jézus a világ világossága, aki a fényt és a szeretet melegét elhozza számunkra, az ő szeretetének melegét adjuk tovább egymás felé).

4. A körből egy valaki odamegy a gyertyához, **megmelengeti a lángjánál a kezét**, visszamegy a helyére, és ezt a kis meleget átadja a szomszédja kezének; az szintén kimegy a gyertyához és megmelengeti a kezét, majd a melegét átadja a következőnek, és így tovább...

4/a. Mindenki behunyja a szemét, a vezető arcuk elé tartja az égő gyertyát, aki érzékeli a ráeső fény ragyogását, kinyitja a szemét: „Ti vagytok a világ világossága.”

(Fény: elismerés, bátortítás, megbocsájtás, szeretet, öröm, segítő jótett.)

Ének: Te vagy a fény a szívemben, Jézus.

5. Mindenki kap két aranszínű spatulát és egy kis mécses.

Utat készítünk: felolvassuk az *Iz 40,3b-5a*-t

(A vezető néhány gondolatot fűz hozzá arról, hogy felkeresünk rég nem járt utakat, amelyeket már benőtt a gyom, meglátogatunk olyanokat, akiket már rég nem kerestünk fel, azokat akik megbántottak, vagy akiket mi bántottunk meg, felkeresünk rászorulókat, szegényeket.)

„**Én vagyok az út, az igazság és az élet**” (Jn 14.6).

Egyenként kimenne, a nagy aranykörhöz illetve hosszában egymáshoz helyezi a két spatulát úgy, hogy mint egy sugár, a kettővel arrébb ülőre irányuljon, majd meggyújtja a nagy gyertyáról az ő kis mécesét, és a sugár végére helyezi (így egy fénycsillag jön létre).

Ének: Gyújts éjszakánkba fényt.

6. Mindenki kap egy kis zöld fenyőgallyat.

Felolvassuk az **Iz 35,1**-et.

(A vezető néhány gondolatot fűz hozzá a természetben látható téli kopárságról és látszólagos halottságról, amellyel szemben a fenyő a zöldjével hirdeti számunkra élet frissességét, az örökzöld az örök életet, amelynek örömhírét egy Gyermeke hozta földre.)

Felolvassuk a **Mt 11,5**-öt: élet – öröm – remény

A kis fenyőgallyacskáját mindenki odahelyezi a fénycsillagunk köré, hogy egy nagy, kerek koszorú képződjék.

Felolvassuk az **Iz 65,16b-25**-öt.

A kerek koszorú jelképe az idő kikerekedésének, beteljesedésének.

7. Minden résztvevő kap egy piros almát, egy szépen kinyílt fenyőtobozt és egy aranydiót.

Felolvassuk az **Iz 7,14**-et: „Íme a szűz fogant és fiút szül s nevét Emmánuelnek fogja hívni.”

7/a A toboz kinyílása a melegben: az ember kinyílása a szeretet melegére.

A fenyőtoboz példázza Mária nyitottságát, ahogy méhébe fogadta Jézust – Mária készséges és nyitott.

Mindenki ráhelyezi a fenyőtobozát a koszorúra.

7/b Most két kezünket összetesszük, mint egy tálkát az örömben, jelezve, hogy mi is nyitottak vagyunk, és így hallgatjuk az angyal szavait: „Üdvözlégy mária, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled... Gyermekeket fogansz, fiút szülsz, a Szentlélek leszáll rád, és a Magasságbeli ereje borít be, ezért a gyermeked szent lesz, Isten fiának fogják hívni.”

Mind elismételjük Mária szavait: „Íme az Úr szolgáló leánya, legyen a te igéd szerint.”

7/c **Alma.** Az ujjainkkal érezzük, milyen gömbölyű: alma – gyümölcs – gyermek – a méh gyümölcse. Mint ahogy az almafa gyümölcse az alma, úgy Mária méhének gyümölcse Jézus.

Egyenként letesszük a koszorúra.

Erzsébet szíve alatt felujjongott a gyermek (mind megismételjük Erzsébet szavait): „**Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse**” (Lk 1,42). – Ezzel köszöntjük őt, és vele együtt minden asszonyt, akinek áldott méhe életet vár, és azokat, akik lelkileg adnak életet.

Ének: Ave Maria.

7/d **Aranydió** –
letesszük a koszorúra

Aranykor, az idők teljessége,

Felolvassuk az *Iz 35,1-10* -et.

Iz 7,14: „**Íme a szűz fogan és fiút szül, s nevét Emmánuelnek fogja hívni. Aludtتهjet és mézet eszik majd.**”

Ének: Ó jöjj, ó jöjj, Üdvözítő, vagy Jöjj el, jöjj el, Emmánuel.

8. Egy **gyermek-Jézus szobrocskát** adogatunk körbe, vagy belehelyezünk az aranyló körbe a gyertya mellé.

Közben mindenki mondhat neki valamit (kérést, köszönetet), és az egyes megszólalások között litánia-szerűen, közösen válaszolunk: **Jöjj el, Urunk, Jézus!**

9. **Megfoglaljuk egymás kezét, élő koszorút alkotva a másik köré.**

Ének: Laudate Dominum.

Vágvölgyi Éva: Meditációs módszerek
Karácsonyi meditáció
(H. Lenzen anyagának felhasználásával.)
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A *Bibel und Kirche* 2/2003. száma a német »Ökumenikus Egyházi Napok«-ra (Berlin, 2003.máj.28.-jún.1.) kitűzött bibliai szövegrészekkel foglalkozik; a tanulmányok előtt közölt Biblia-szövegeket a szerzők fordították. – Jürgen Ebach azt fejtí ki, hogy bár az ünnepi jelmondat (*Aldássá kell lennetek*) Ter 12,3-ból ered, nem kell magunkat feltétlenül Izrael helyébe képzelnünk. Iz 19,24-25 »álma« szellemében és a globalizáció kényszerített egynyelvűségét elutasítva (Tert 11,6!), sőt Ter 12,3 szerint is Isten minden népet megáld, akik egymást megbecsülik. – Az alkalom ünnepi éneke, *Zsolt 24* szerint Isten, aki a földet székhelyéül választotta, megáldja az igaz életű és Őt kereső embereket (Erich Zenger). – Luise Schottroff arra hívja fel a figyelmet, hogy ha teljesítjük Jézusnak *Lk 6,27-38*-ban kifejtett parancsait, akkor (mind az ellenség-szeretettel, mind a visszafizetést nem váró kölcsönzéssel) voltaképpen Isten magatartását követjük. Utal két gyakorlati vonatkozásra: keresztény feladat Isten ellenségeinek megtérítése is, a tartozások elengedése pedig Jézus korában a falusi nép elszegényedése miatt Izraelben fontos szociális kívánalom volt. – Klaus Wengst az *Ef 1,3-14* himnuszt magyarázva kiemeli, hogy Jézus Krisztusban nem Izrael helyett, hanem velük együtt lett a többi nép is részese az örökségnek, a megígért Szentléleknek. – Irmtraud Fischer sok irányból világítja meg *Jákob éjszakai harcát a Jabboknál* (saját életfordulója, feleségeinek a gyermekekért való küzdelmei, a próba – Ábrahámhoz hasonló – kiállása, Istentől elnyert áldás). – Frank Crüsemann *Ter 1,26-2,3* fő tanításait részletezi: az ember Isten képmása, parancs a földön való uralomra, az ember férfi és nő; Isten az állatok, majd az ember után a szombatot is megáldotta, sőt ezt megszentelte. – Thomas Söding az ökumené célját azonosítja *Jézus imájának (Jn 17)* kérésével: egymás kölcsönös szolgálatában való egység (Jn 13,15); hozzá tartozik az egység Jézus istenségének elfogadásában, az imában, a világba való küldetésben. – A *67.zsoltár* imája Isten igazságát és békéjét kéri minden népre (Ulrike Bail).

A *Zeitschrift für Neutestamentliche Wissenschaft* 3-4/2002. számában Martin Karrer azt mutatja be, hogy *milyen értelemben nevezik Jézust Üdvözítőnek* (Szótér) az Újszövetség írásai. Ez Isten címe

(ld. Lk 1,47; 1 Tim 1,1), és egyik neve a szabadító Jézus Krisztusnak (ld. 2 Tim 1,10; Fil 3,20). Jelenti, hogy Ő egyedülálló fejedelem, győztes és dicsőséges, sőt isteni uralkodó (Csel 5,31; Tit 2,13-14), a világ üdvözítője (Jn 4,42). – Thomas Söding részletesen kifejti, hogy a János-evangélium krisztológiája szerint *Jézus istensége* (Jn 1,1) *nem mond ellent Isten egyetlenségének* (MTörv 6,4). A Fiúisten nem azonos az Atyával; egységük (Jn 10,30) a lét és működés szoros (szinte »térbeli«: 10,38) szeretet-egysége. – Nikolaus Walter érvekkel támogatja azt a feltevést, hogy kapcsolat lehet a Csel 6,5-ben szereplő *Miklós* és a Jel 2,6-beli *nikolaiták* között. Miklós egyike lehetett a Csel 11,19-20 szerint Antióchiába menekülteknek, majd »apostola« lett efezusi és Efezus-környéki közösségeknek. Ezek nem-zsidókat is evangélizáltak, közöttük működhetett Priscilla és Akvila is. *Talán Szent Pált is ők segítették* efezusi fogsága idején (szemben ugyancsak efezusi zsidókeresztény csoportokkal). A nikolaitákat Jel 2,13-15 eretnekként ítéli el; talán a test elnyomásaként annak bűnös tönkretételét javasolták. – Angelika Reichert részletesen vizsgálja *Plinius helytartó és Traianus császár levélváltását a keresztényekről*. Plinius – több változatot felvetve – azt javasolja, hogy a magukat kereszténynek vallókat büntessék, de a múlttal és a kereszténységüket megtagadókkal ne foglalkozzanak. A császár ezt jóváhagyja, de hangsúlyozza, hogy eljárást csak magánfeljelentésre indítsanak, és névtelen feljelentést ne vegyenek figyelembe. A szerző szerint (a levelek részletei alapján) nincs komoly alap arra, hogy a 20 évvel korábban uralkodó Domitianus császárt kegyetlen keresztényüldözőnek tekintsük és emiatt az 1 Pét levelet és a Jelenések könyvét Domitianus korához kössük; a keresztények általános büntethetősége később kezdődött. – Titus Nagel a kopt nyelvű *»berlini evangéliumtöredékekkel«* foglalkozik [erről ld. Jerfüz 50, 32.old.], amelynek eredeti evangéliumszerű szövegét a 2.század második felében írhatták. Két szövegrészt vizsgál részletesen, s ezekben olyan mondatokat és kifejezéseket talál, amelyeket a szerző a János-evangéliumból (néhány helyen a Márk-, vagy Máté-evangéliumból) vehetett át. Teológiája megegyezik a János-evangéliumével. A Fiú egy az Atyával. Aki nem eszi Jézus testét és vérét, az »idegen« tőle. A végidőben eljövő Üdvözítő a lándzsadöfés helyét is hordozza. – A folyóirat közli Eduard Lohse előadását, amelyet abból az alkalomból mondott, hogy Joachim Jeremias bibliatudós egykori göttingeni lakóhelyén emléktáblát avattak. Témája *»Joachim Jeremias mint a Római-aknak írt levél magyarázója«*. Az előadás megállapítja, hogy Szent Pál a legjobban megértette Jézus üzenetét és azt lefordította a saját nyelve-

zetére. Nem Jézus felismerhető idézése, hanem az Ő kinyilatkoztatásának páli teológiai megfogalmazása mutatja, hogy Pál megigazulás-teológiája helyesen tükrözi Jézus igehirdetését. Ez (az előadás szerint) tulajdonképpen az egyedül szakszerű kifejtése annak, amit Jézus hirdetett Istennek a bűnösökön könyörülő kiengesztelődéséről. Pált jogosan mondhatjuk »Jézus hűséges tolmácsának«.

A **Biblische Zeitschrift** 2/2002. számában Christoph Gregor Müller sok példával szemlélteti, mit mondott a *böbeszédűségről és a nyelv megfőkezéséről* az Ószövetség és a görög-római hagyomány, majd az Újszövetség 4 szövege alapján (Ef 4,29; Ef 5,4,6; Jak 3,1-12; Mt 6,7-8) bemutatja az öskeresztények felfogását a *beszéd értékeléséről*. Az épületes beszéd (és annak meghallgatása) az embertársi kapcsolat fontos eszköze. – Theo K. Heckel bemutatja, hogy Szent Pál hitében »a megfeszített« (1 Kor 2,2; Gal 2,19) kifejezi Jézusnak, a feltámadottnak egész történetét. Márk evangéliumában a titoktartás (Mk 9,9) háttere is az, hogy Jézusról ezután csak mint megfeszítetttről szabad beszélni (Mk 16,6), s a szó-azonosság annak páli eredete mellett szól. *Pál levelei és az evangéliumok* valójában nem annyira egymásból, mint a *Jézus kinyilatkoztatását sokféle módon őrző és továbbadó apostoli forrásokból származnak*. A sokféle megközelítés öskeresztény hagyományát továbbra is követnünk kell. – Bernhard Heininger az asszonyokat sok mindenből kizáró *1 Tim 2,8-15* szakasz eredetét vizsgálja. A 2 Tim 3,6-7-beli utólagos magyarázat próbálja indokolni a Szent Pál gyakorlatával is ellenkező utasítást, amelyet sokan zsidó hagyománynak minősítenek. A szerző részleteket ismertet a Kr.u. 1-2.századi »Mózes apokalipszise« apokrif iratból, amelyek Éva misztikus álmában és prófétikus látomásában mutatják be az összülők, valamint gyermekeik történetét, és nem igazolnak ilyen, a nők kizárására vonatkozó zsidó hagyományt. – Beate Ego bemutatja, hogyan tükröződik *az ókori világkép a zsoltárookban*. A például választott zsoltaírcsoportok témái: hálaadás megmentésért (a mélységből a templomba), kozmikus és etikai világrend (ebben az igaz élet biztonsága), valamint himnuszok (Isten dicsőítése). A világ nem merev, azt a zsoltaíros az imával összhangban tárja elénk. – Ruth Scoralick azt kutatja, miért dicsőít egy (látszólag) erőszakos Istent a *135. és a 136. zsoltár*. A részletes elemzés szerint mindkettő a népet igen súlyos helyzetekből kimentő Istenről szól. Zsolt 136,25-ben megjelenik a lesújtott ellenségek iránti irgalom is. Zsolt 135-ben ilyent hiába keresünk; ugyanakkor sokat idéz más zsoltárokból és főleg a Kivonulás könyvéből. Ez ráéb-

reszt bennünket, hogy az ábrázolt ellenfelek mi is lehetünk: nem kötődünk-e egy embertelen rendszerhez, nem a semmittevésünket fedi-e az erőszakmentességünk? Teológiailag is helyesebb egy félelmetes, mint egy jószágos, de semmittevő Istenre gondolni.

A folyóirat 1/2003. számában Christian Frevel sokoldalúan vizsgálja *Jetró látogatásának (Kiv 18) szerepét és jelentését*. A fejezet része a Kiv 15,22-18,27 szakasznak, amely összeköti a Kivonulás könyve két fő eseményét (szabadítás és törvényadás). Ugyanakkor a Számok könyvében is megjelenő témákkal együtt kiemeli Isten hegyének (és az ott történeteknek) jelentőségét az egész Pentateuchus keretében. (A szöveg beilleszkedési nehézségei – pl. Mózes apósának 3 neve – azt mutatják, hogy az említett tartalmi összefüggések gyökerei már korán kifejlődtek.) Jetró példaképe azoknak, akik nem voltak résztvevői az Egyiptomból való szabadulásnak, de elismerik, hogy »JHVH nagyobb minden Istennél«; jelenti azokat is, akiket nem kötik a később adott törvények. A Mózesrel – ill. könyveivel – való találkozás azonban a keresztények számára is jelképezi az Istennel való szoros kapcsolatot (szabadítás, ígéretek, áldás). – Hans-Peter Müller *Szafó görög költő*nő egyetlen fennmaradt versét (óda Afrodité istennőhöz) és verstöredékeit *a zsoltárokkal* veti össze. A görög költészet lírai kifejező ereje hasonló, de nem a szentség, hanem csak a szépség felé irányul, és az élet valóságát gúnnyal kezeli. – Bernd Janowski örömmel üdvözi F.-L. Hossfeld és E. Zenger *új kommentárját*, amelyben 50 zsoltár (*Zsolt 51-100*) egyedi értékeit tárják elénk (és nem csak a zsoltároskönyv egységét, összefüggéseit kutatják). Az ismertető néhány megállapítása: a zsoltárok egyes csoportjai lényegesen eltérő korúakat fűztek egybe; a fordításokban célszerű megőrizni az eredeti nyelv képeit; a zsoltárima időtálló, inkább a helyzet hasonlóságához kötődik; könnyen átvette az Egyház is, mivel az Istenre-hagyatkozás kiváló, lelket megmozgató eszköze. – Angela Standhartinger azt vizsgálja, *mi a legfőbb jelentése Jézus színeváltozásának Szent Márk evangéliumában (Mk 9,1-8)*. Mózes és Illés megjelenése a Sinai (=Hóreb) hegyre utal; hozzájuk hasonlóan a három tanítvány itt kap küldetést a látomásban. (Péter először félreérti; Márk ezt magyarázza a 6. versben.) A felhőből hangzó szót Márk könyvének közepe (1,11 és 15,39 között): a sinai törvények helyett Jézusra kell hallgatni. Maga az evangélium (v.ö. 1,14) Jézus egész élete (a szenvedéssel és feltámadással, amit a tanítványok egyelőre csak titokként fontolgatnak, v.ö. 9,9-10). – Martin Gielen azt vizsgálja, vajon Szent Pál *1 Kor 15,20-28-ban* *mindenki feltámadását*

és mindenki üdvözülését hirdeti-e. A szövegrész tartalmi összefüggései és a benne előforduló ritka szavak jelentése a mellett szól, hogy a 22-23. versben minden ember feltámadása szerepel (bár a sorrendi felsorolás csak az elsőkre tér ki). Krisztus uralma újjáteremtés (nem Zsolt 110,1 jellemzi, hanem Zsolt 8,7), utána Isten általános üdvözítő akarat akadálytalanul érvényesül. A szerző a hasonló tartalmú páli szövegrészek mellett (pl. Róm 5,18-19; 11,32-35) több olyant is felsorol (1 Kor 1,18; 2 Kor 2,15-16; Róm 9,22-24; Fil 1,28), amelyek kárhózatról szólnak; az ellentétet azzal indokolja, hogy Szent Pál nem teológiai értekezést, hanem konkrét helyzetekhez szóló pasztorális leveleket írt.

A *Biblica* 2/2003. számában Ruben Zimmermann bemutatja, hogy a *Jelenések könyvében a paráznság* (ami az összes bűnököt jelenti) és a *menyegző képe* szerepel már az egyházaknak címzett levelekben (pl. Bileám: 2,14; másrészt az ajtónál zörgető völegény: 3,20), a könyv középső (4-16.) fejezeteinek látomásaiban (pl. a megátalkodottak: 9,21; másrészt a pusztába menekült asszony: 12.fej.), és döntően a parázna Babilon és az új Jeruzsálem sorsának leírásában (pl. 17-18.fej.; másrészt: 19-21.fej.). Ennek a hasonlatnak fontos szerepe van az egész könyv szerkezetében, amint ezt a zárófejezet is megerősíti: a menyasszony hívó szava (22,17) hangzik a filadelfiai »új Jeruzsálem-ből« is (3,12). – Joop F.M.Smit részletesen vizsgálja *Szent Pál érvelési módszereit 1 Kor 1-4-ben*. Az apostol a görög retorika módszereivel négy szakaszban mesteri módon bizonyítja: ő egyszerűségével Isten értékrendjét követte, alkalmazkodott a korintusiak befogadóképességéhez, Apollóval közös művéről Isten mond majd ítéletet, de Pál (mint a közösség alapítója) tiszteletet érdemel. A szóbanlévő levélrész tehát nem ellenzi, hogy a keresztény igehirdetés szónoki módszereket alkalmazzon; inkább ennek ellenkezőjére ad kiváló példát. – John Sietze Bergsma azt az elméletet *cáfolja, hogy a jubileumi év törvénye (Lev 25) a fogságból visszatérők érdekeit* (főként a papok földjeinek visszaszerzését) *szolgáltatta*. Eltekintve attól, hogy ilyen esetekről nem tudunk, Lev 25 szövegét nem a fogságból visszatérőkhöz és a hazatérés körülményeihez szabták; az a független kisbirtokosok földjeire vonatkozott és szabályai a szegényeket segítik, az elhurcoltak viszont a városi elit és az ország vezetői voltak. A törvény nem szól a földbirtok azonosításáról, a tulajdonjog igazolásáról, a jubileumi évet elmulasztó hazatérőkről stb. Mindezekről egyszerűbben lehetett volna nyíltan intézkedni. A fogság utáni helyzetet realisabban ítélte meg Ezekiel: Ez 45-48 a földeket teljesen újra osztaná; emellett tiltja, hogy a papoknak saját

földje legyen. – Claude Lichtert rövid cikke azt magyarázza, hogy *Jónás könyvében Isten nevei* (Isten, Uristen, Ur) azt is mutatják, hogy a történet szereplői (éppen akkor) milyen kapcsolatban vannak Istennel. – Thomas B. Slater rövid cikke – főként a Jel 17,9-11-ben szereplő, Néro utáni császárokat jellemző szövegrész alapján – arra hoz fel érveket, hogy a *Jelenések könyve* valószínűleg *Szent János apostol próféciája*, aki azt K.u.69-ben írta. – Joseph A. Fitzmyer a *Miatyánk hatodik kérését* elemzi. A szözszerinti értelem Isten szándékára utal, amely lehet nevelő próbatétel, anélkül, hogy Isten a bűnre-kísértés közvetlen oka lenne (v.ö. Mk 1,12-13). A Szentírásban több helyen zavar bennünket, hogy a régi zsidó gondolkodás nem tett különbséget Isten megengedő és a szándékolt akarata között (ld. pl. Bír 9,23-24; még az Újszövetségben is, pl. Róm 1,24.26.28), bár megjelenik már az árnyaltabb felfogás is (pl. Sír 15,11-12.20-21; 1 Kor 10,13; Jak 1,13). A félreérthetőség miatt a Miatyánk-kérésre igen korán születtek átfogalmazások (pl. Tertullianus magyarázata nyomán), és ez a törekvés ma is él. (Az olasz püspökök nemrég elfogadtak egy átírást: »ne hagyj el bennünket kísértésben«.) Próbálkoztak annak elképzelésével, milyen lehetett a Jézus által arám (vagy héber) nyelven tanított imádság, de ezek a javaslatok bizonyító erő nélkül térnek el az örökölt görög szövegtől. A szerző javasolja az eredeti szöveg megtartását és annak alapos magyarázatát, kapcsolva a hetedik kéréshez is.

A folyóirat 3/2003. számában Jean-Noël Aletti – rabbinikus érvelési módszerek figyelembevételével – arra következtet, hogy *Szent Pál Róm 4,2-8-ban* (burkoltan utalva Ter 15,6-ra és Zsolt 32,1-2-re) Ter 17,10-14 »tetteivel«, a *körülmetéléssel állítja szembe a hitet*. – Hanna Roose azt igazolja, hogy a *Jn 20,31-ben az evangélium céljaként meghatározott hitet* a 20,30-ban említett jelek közül *különösen a 9. és a 11. fejezet csodáinak megtapasztalása érzékelteti*; ezek lehetnek különös hatással a jánosi közösségre; így a 9-11. fejezet középponti szerepet tölt be az evangéliumban. – Floyd Parker azt vizsgálja, *mit jelent Csel 23,8-ban, hogy a szaddúceusok szerint »nincs ... sem angyal, sem lélek«*. Legvalószínűbbnek azt tartja, hogy a szaddúceusok is elfogadták Isten akarata végrehajtóiként az angyalokat, de elvetették, hogy ezek befolyásolhatták az ember akaratát. A farizeusok hittek ennek lehetőségében (Csel 23,9), bár azt nem akarták elfogadni, hogy a »lélek vagy angyal« a feltámadt Jézus volt. – Tobias Nicklas Jn 21,1-14 részletes, sok összefüggésre utaló elemzésével azt mutatja be, hogy számos helyen nekünk kell kitalálnunk hiányzó részleteket a történet-

hez, másutt felesleges (néha titokzatos) részletek gondolkoztatnak el (mint pl. a 153 nagy hal). Közben szinte beleéljük magunkat a történet világába. *A János-evangéliumnak ez a gondolatébresztő módszere*, a csatlakozó egészen világos szövegrészekkel együtt teljesebb megértésre vezet. A végiggondolás gyümölcsöző kapcsolatot teremthet a többi evangéliumokkal is. – Steven James Schweitzer átvizsgálja *a Krónikák könyveiben* szereplő levita- és papi genealógiákat és a vezető papok (főpapok) szerepét a Krónikák történeti elbeszéléseiben. Figyelemre méltó, hogy a szádoki származás nincs kiemelve. A tanulmány szerint a genealógiákból hiányzó főpapok, pl. Jojada (2 Krón 22-24) és főleg Amarja (2 Krón 19,11) szerepében a perzsa-kori szerző arra mutat – részben saját korából a múltba visszavetített – példát, hogy miként őrizhető meg a templomi kultusz és a csupán ezzel járó hatáskörű főpapság saját király nélkül. – John Topel arra kínál elfogadható választ: mit jelent a Jézus által idézett közmondás Lk 17,37-ben: *»Ahol a test van, oda gyűlnek a keselyűk«*. Talán: értelmetlen a kérdés, mert Jézus épp előtte jellemezte az eseményt. Vagy: tagadása annak, hogy a helye meghatározható. Az egész 17,20-36 beszédre vonatkozólag: úgy történik, ahogy a keselyűk egyszerre mind egy helyre gyűlnek; vagy: amint elkezdődött, már mindenki benne lesz. – Mark Sneed egyes véleményekkel szemben azt magyarázza, hogy *Préd 8,12b-13 a Prédikátor saját meggyőződését mondja ki* (mint pl. 7,17 is). Az előtte álló mondat arról szól, hogy mi csábítja a bűnök folytatására az ostobákat. *Préd 8,14-15* pedig összetartozik: nem tudjuk, mennyi időnk van, a jelent kell okosan használni. Az istenfélelem az egész mű fő tanítása (v.ö. 12,13). A Prédikátor erkölcsi mércéje megkülönbözteti a bűnös tettet az istenfélelem hiányától (ez utóbbi nem szerepel 9,2 párhuzamiban!). – Aron Pinker arra hoz fel nyelvi és irodalmi érveket, hogy *Hab 3,9-ben* az Úr hét faléc-rétegből álló íja szerepel.

*Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott, kegyelmekben gazdag, békés
Karácsonyi Ünnepeket kívánunk!*

*A Társulat vezetősége
A Jeromos Füzet szerkesztői*

OLVASÓINKKÉRDEZIK

A kérdésre Puskás Attila teológiai professzor válaszol.

✍ **Kérdés:** Újabban a szentírásmagyarázat keretében Jézus születésével kapcsolatban többször mutatnak be olyan ókori mondákat, amelyek kiemelkedő személyek csodás születéséről szólnak. (Ilyenek olvashatók a Jeromos füzetek 53. számában is, a Bibliaiskola szövegeiben.) Ezek tükrében történetinek tekinthetjük-e a Máté- és a Lukács-evangélium gyermekség-történeteit, vagy ezektől függetlenül (ezek mellett) mire alapozzuk Mária szüzi anyaságára vonatkozó hitünket?

VÁLASZ: Mária szüzi anyasága

A Mt 1,16-25 és a Lk 1,35 sk. evangéliumi szakaszok kifejezetten és egyértelműen tanúsítják Mária szüzi anyaságát és Jézus földi apai nélküli, Szentlélek teremtő cselekvése általi fogantatását. A II. század kezdetétől folyamatosan dokumentálható, hogy az Egyház – elsősorban a Mt és Lk evangélium kifejezett tanúságtétele, valamint az apostoli áthagyományozó, szóbeli igehirdetés alapján – szilárdan hiszi és megvallja, hogy Mária a Názáreti Jézus, Isten egyszülött Fiaának szüzi édesanyja. Már Antióchiai Szent Ignác (+110 körül) a megelőző tradícióban megszilárdult és kikristályosodott hitvallási formulaként említi leveleiben Mária szüzi anyaságát (vö. Ef 7,2; 18,2; Trall 9,1; Szmim 1,1), mégpedig úgy, mint a keresztény hit lényegi titkai közé tartozó misztériumot (Ef 19,1). Mária szüzi anyaságának megvallása egyben megvallása Jézus Krisztus teljes emberségének és örök istenfiúságának. Minden bizonnyal e mély krisztológiai jelentéstartalom miatt is, melyet sokféle tévannal szemben kellett védelmeznie az Egyháznak, Mária szüzi anyasága már a II. század közepétől kimutathatóan része annak a római keresztiségi hitvallásnak (vö. Római Hippolitusz, Traditio apostolica), mely alapját képezte az Egyház hitét röviden összefoglaló, mindmáig recitált ún. Apostoli Hitvallásnak. Hasonlóképpen része a nagy egyetemes zsinatokon megfogalmazott hitvallásoknak is.

1. A mitológiai eredet hipotézise

Az Egyház már a kezdet kezdetén szembetalálkozott azokkal a gúnyolódó ellenvetésekkel, melyeket a rabbinikus teológia vagy éppen a pogány filozófusok (Kelszosz, Porphüriosz) megfogalmaztak Mária

szüzi fogadásával kapcsolatban. Ezek között szerepelt a mitológiai eredet, a görög mitológiák „hierosz gamosz” lemásolásának vádja is, melyet azonban az Egyház hite alapján a keresztény teológusok határozottan visszautasítottak (vö. Szent Jusztinosz (+165 körül), Dialógus a zsidó Triphónnal, 43; 67,2-3; 70,5. Jusztinosz a „szent házasságról” szóló mítikus elbeszéléseket a „kigyó”, vagyis az ördög találmányának tartja s hangsúlyozza az evangéliumi történethez képest a tartalmi különbségeket: történeti esemény, egyszerűség, egyedülálló csoda, a nemi elemek teljes hiánya, mentesség az erkölcstelen képzetektől. Egészen a 19. század elejéig a keresztények közös hitéhez tartozott Mária szüzi fogadásának megvallása, amikor is a protestáns teológián belül a racionalista bibliakritika nyomán (L.G. Bauer, H.E.G. Paulus, D.F. Strauss) most már magukat kereszténynek vallók kezdik kétségbe vonni az addig közös hitet és ismét „felmelegítik” a mitológiai eredet hajdan kívülről megfogalmazott vádját. Azóta napjainkig tartóan újabb és újabb variánsai látnak napvilágot ezen feltevésnek (vö. H.M. Köster, H. Leisegang, E. Norden stb). Ezekkel kapcsolatban csak néhány megjegyzésre szorítkozunk.

(1.1) Az összehasonlító vallástudomány rámutat arra, hogy a különböző vallások többségében megtalálhatók a „hierosz gamosz”, a szent házasság elbeszélései, melyek arról szólnak, hogy egy istenség szerelembe esik egy földi nő iránt, szexuális kapcsolatba lép vele (sokszor korábbi „égi házasságának” elárulásával), megtermékenyíti és kapcsolatukból héroszok, félig isteni, félig emberi lények származnak. Nos, a racionalista bibliamagyarázat nyomain haladó exegeták egy része ezen általános séma alapján próbálta magyarázni az evangéliumok tanúságtételét Mária szüzi anyaságáról.

(1.2) Itt érdemes felfigyelnünk a „mitológiai eredet” elméletének erősen hipotetikus jellegére. Előfeltevésről és nem bizonyított tételről van szó. Igazolásról akkor beszélhetnénk, ha kimutatható lenne a gyermekévangéliumok beszámolóinak történeti függősége adott mítikus elbeszélésektől. Hogy mennyire hiányzik a történeti bizonyítás, már abban megmutatkozik, hogy a mitológikus eredet feltevésének számtalan variációja látott napvilágot, s mindig újabbak keletkeznek, melyek végső soron egymást hatástalanítják (babiloni, perzsa, buddhista, frigiai, egyiptomi stb.). A feltételezések szubjektivitása, meg nem alapozottsága közeli a Jézus-élete kutatási program során napvilágot látott művek kétes s a későbbiekben megcáfolt „eredményeihez”. A mitológikus

eredet hipotézise felszínes vallástörténeti analógiákra hivatkozhat csak, nem képes igazolni valódi történeti összefüggést.

(1.3) Valamennyi hipotézisnek közös (legtöbbször nem reflektált) előfeltevése, hogy Isten a természet általunk ismert rendjétől eltérően és így jelszerűen nem működhet a világban, vagyis a csoda lehetetlen. Következésképpen, Mária szüzi fogadásának evangéliumi elbeszélése nem rendelkezhet történeti értékkel, nem valós eseményt mond el, hanem mítosz, melynek eredetét a környező vagy távolabbi kultúrák, vallások olyan mítoszaiban kell keresni, melyek valamiféle hasonlóságot mutatnak az evangéliumi történettel. A hallgatólagos előfeltevés háttérében burkoltan deista istenkép húzódik meg, mely idegen és ellentétes a teljes Szentírás istenfogalmával, mely szerint az élő Isten tud és akar a történelemben jelszerűen cselekedni és csodát tenni népe javára.

(1.4) A. Harnack neves, protestáns dogmatörténész, M. Dibelius, H. von Campenhausen és F. Mussner exegéták kutatásai óta meghaladottnak, vagy legalábbis alapjaiban megrendítettnek tekinthető a „mitológikus eredet” hipotézise. Harnack így fogalmaz: „Usener és mások sejtése, hogy a szüzi születés pogány mítosz lenne, melyet a keresztények magukévá tettek, ellentmond a kereszténység egész, legősibb tradícióképzésének, mely mentes volt a pogány mítoszoktól (...). Ezenkívül módszertanilag nem megengedett a távolba kalandozni, amikor olyan kézenfekvő és teljes magyarázat kínálkozik, mint az Iz 7,14” (A. von Harnack, *Lehrbuch der Dogmengeschichte*, Bd. I, vierte Auflage, Tübingen 1909, 113). Harnack észrevételeinek lényege találó, ha vitatható is saját hipotézise a szüzi fogantatás Iz 7,14-ből, azaz a zsidóságból történő levezethetőségét illetően. (A neves dogmatörténész pl. nem veszi figyelembe azt a fontos körülményt, hogy a rabbinikus exegézisben az Iz 7,14 nem számított messiási helynek, következésképpen a zsidó írásértelmezésből nem vezethető le az ószövetségi hely mátéi olvasata. Tehát éppen az szorul magyarázatra, hogy az evangélistánál miért válik messiási helyé a szóban forgó szakasz. Azaz nem az Iz 7,14 nem létező messiási értelmezése vezet Jézus apa nélküli fogantatásának gondolatához, hanem éppen fordítva, az evangélista a szüzi fogantatás valóságához keres bizonyító helyet az Ószövetségből – ahogyan más esetekben is teszi, amikor egy újszövetségi eseményt az ószövetségi jövendölés beteljesedéseként akar bemutatni – s ennek során lépteti elő az Iz 7,14-et messiási helyé.) Valóban a kereszténység, amint azt Jusztinosz művei is már mutatják, a kezdettől és a lehető legnagyobb határozottsággal elutasította a pogány mítoszokat, sőt

kíméletlen bírálatot fogalmazott meg velük szemben. A keresztény hagyomány nem befogadó, hanem éppen kritikus volt a pogány mítoszokkal kapcsolatban, s ebben a kérdésben a mítoszkritikus pogány filozófia álláspontját osztotta. A kereszténység beszélgető partnere nem a mítikus, hanem az ún. természetes teológia, vagyis a görög filozófia volt. Egyébként is előnytelen és az evangélium terjesztését gátló tényező lett volna egy olyan korban mítoszt kölcsönözni a pogány hitvilágból, amikor már nemcsak a „racionalista” filozófusok, de az egyébként különböző vallási tradíciókat és rítusokat követő emberek többsége sem vette komolyan a régi mítoszokat.

Dibelius megállapítja, hogy a Lk gyermekségevangelium nem voltaképpen „mítikus eseményekről, nem theogámiáról tudósít” (M. Dibelius, *Die Formgeschichte des Evangeliums*, 6. Auflage, Tübingen 1971, 268 sk.). Hasonlóképpen Campenhausen megalapozatlanak tartja a pogány mítoszoktól való közvetlen vagy közvetett (hellenista zsidóság közvetítésével) függőség feltevését (H. von Campenhausen, *Die Jungfrauengeburt in der Theologie der Alten Kirche*, Heidelberg 1962, 20 sk.). Mussner tüzetesen megvizsgálva a hírüladás-perikópa (Lk 1,26-38) szemantikai világát arra a következtetésre jut, hogy annak horizontja kizárólagosan Izrael nyelvi és teológiai közege (személynevek, helység megnevezések, teológiai fogalmak). K. Bergerrel egyetértve megállapítja, hogy egy vallástörténeti összehasonlítás csak abban az esetben rendelkezik bizonyos nyilvánvalósággal, ha a kontextus szemantikai mezője, irodalmi formája és gondolati tartalma egybecsengenek. „A hírüladás perikópa esetében a kontextusnak sem az irodalmi formája, még kevésbé a szemantikai mezője és a gondolati tartalma nem csengenek egybe a fent ismertetett állítólagos ’analógiákkal’” (F. Mussner, *Maria. Die Mutter Jesu im Neuen Testament*, St. Ottilien 1993, 73 köv.).

(1.5) A mítikus eredet hipotézisének képviselői a felszínes hasonlóság egyes elemeinél megragadva nem veszik számba a döntő nyelvi, teológiai-tartalmi különbségeket az evangéliumi elbeszélés és a mítikus történetek között. Ezek közül itt csak néhányra utalunk. (a) A Mt és Lk evangélium vonatkozó részeiből teljesen hiányzik, azoktól mindenestül idegen a „hierosz gamosz”, a szent nász, a szexuális kapcsolat, a megtermékenyítés s egyáltalán az Isten nemiségének a gondolata. Az Újszövetség ezen a téren is az Ószövetség örököse, ahol Isten nemek feletti, transzcendenciájával összeegyeztethetetlen a nemiség. Jézus foglása nem egy istenség és egy földi asszony szerelmi egyesülésének

gyümölcse, hanem a Szentlélek teremtő tevékenységéé. Máriára a Szentlélek száll rá, a Magasságbeli ereje árnyékozza be (vö. Lk 1,35), a benne fogant élet a Szentlélektől van (vö. Mt 1,20). Már a kifejezések nyelvtani neme is kizár minden nemiséggel kapcsolatos asszociációt, hiszen a Szentlélek görög megfelelőjének nyelvtani neme semleges (τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; a héberben nőnem: ruach), az erő pedig nőnemű szó (δύναμις). A megfogalmazás szemantikai és teológiai háttere egyértelműen ószövetségi. „Az első kép a teremtéstörténetre utal (Ter 1,2), s így új teremtésnek mondja, ami most történt: Isten, aki a semmiből hívta létre a létezőket, akinek Lelke a mélység fölött lebegett, s aki mint teremtő Lélek, mindennek létalapja – ez az Isten új teremtést indít útnak a régeből és a régiben. (...) A második kép – „a Magasságos ereje borít be árnyékával” – Izrael istentiszteletének teológiájához tartozik. Arra a felhőre utal, amely beárnyékolta a templomot, s így Isten jelenlétét hirdette. Mária az a szent sátor, amely fölött Isten rejtetten jelen van és cselekszik” (H.U.v.Balthasar – J.Ratzinger, Jézus és az Egyház anyja, Eisenstadt 1987, 39-40). (b) Az előző gondolathoz tartozik, hogy sem az újszövetségi írások, sem az egyházi teológia sohasem nevezték a Szentlelket Jézus (nemző) atyjának, hanem Jézus fogantatását (új) teremtésnek, a Szentlelket teremtő Léleknek hívták. Egyébként az Atya atyasága és Jézus fiúsága sem biológiai nemzést és kapcsolatot fejez ki, hanem a Fiú örök eredetét az Atyától és örök szeretetkapcsolatát az Atyával. (c) A mítoszok történeteikhez képest továbbbi döntő különbség, hogy a Szentlélek erejéből Mária méhében fogant Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának léte nem a foganással kezdődik, hanem a világot megelőző, sőt örök (vö. Fil 2,5-11; Kol 1,15-18 stb.), s nem félig isteni, félig emberi herosz, köztes lény, hanem teljesen Isten és teljesen ember az újszövetségi írások szerint.

2. Mária szüzi anyaságának hagyománya

A gyermekségevangéliumok történetiségére vonatkozó bonyolult kérdés tárgyalása meghaladná a jelen kereteket, így ezzel kapcsolatban csak néhány általános megjegyzést teszünk, s a szüzi anyaság hagyományának kérdésére összpontosítunk.

Durva és elhibázott leegyszerűsítés, torzítás lenne mindkét szélsőség: az a feltevés tudniillik, hogy a gyermekségevangéliumok csak egy előzetes teológiai szándék, tartalom, hit (pl. Jézus istenségének) megkonstruált történetbe öltöztetési lennének minden történeti érték nélkül (ún. teologumenon), ahogy az az állítás is, mely szerint maguk az

evangélisták minden részletet történetinek gondoltak. Valószínűleg azoknak van igazuk, akik azt az álláspontot képviselik, hogy a gyermeksevevangéliumok „sui generis” műfajt képviselnek (vö. B.Sesboué, *Krisztus pedagógiája*, Budapest 1997, 212). A két gyermeksevevangélium közötti nem elhanyagolható különbségek, de ugyanakkor a lényegi pontokban való azonosság miatt, az exegéták azt feltételezik, hogy két olyan önálló, párhuzamosan kialakult hagyomány áll a két elbeszélés mögött, melyeknek egy közös eredeti forrása lehetett. „Heinz Schürmann véleménye szerint, egy a hatvanas években Júdeában élő közönségre lehet gondolnunk, mely ezt a hagyományt hordozta. Abban sem lehet kételkedni, hogy Lukács Mária – egyúttal Jézus testi rokonainak nagyobb körére – hivatkozik (2,19.51). (...) Arról van szó, hogy ezt a hagyományt előbb privát, szűkebb körben őrizték, s ez került be később az Egyház nyilvános igehirdetésébe. Ezzel kapta meg az egyetemesen egyházi hagyomány rangját. (...) Lukács a születéssel kapcsolatos történeteket Mária emlékezetére vezeti vissza. Így semmi alapunk sincs arra, hogy bizalmatlanok legyünk e hagyomány teológiaiailag kiértékelt magjával szemben. (...) Krisztus megváltásában csak az érlelődés későbbi szakaszában vált mélyebb értelművé és szükségessé, hogy az Egyház közös és nyilvános igehirdetésébe beépítsék a születés történeteinek hagyományát. Ez akkor történt meg, amikor e történetek evangéliumi helye elkészült, s amikor azt az időhatárt is átlépték, amelyet éppen ezekkel a történetekkel szemben tanúsított tisztelet kívánt” (H.Ü.v. Balthasar – J. Ratzinger, *Jézus és az Egyház anyja*, 40-41).

Az a tény tehát, hogy a szűzi fogantatás hagyománya csak egy viszonylag későbbi szakaszban vált nyilvános és közös egyházi hagyománnyá s így kifejezetten csak a Mt és Lk evangéliumban olvasható, két oknak köszönhető. (1) Egyrészt, a kezdeti apostoli prédikáció és az apostoli (páli) levelek központi témája a húsvéti misztérium volt. Szent Pál például nem különösebben érdeklődik Jézus földi életének egyéb eseményei iránt sem (megkeresztelkedés, kísértések, színeváltozás stb.), így nem meglepő hallgatása vagy „tudatlansága” Jézus gyermekkoráról vagy születéséről sem. Mk evangéliuma már a jézusi szavak és tettek felidézésére, tanúsítására és továbbhagyományozására összpontosító apostoli igehirdetésből születik meg, de még mindig a húsvéti misztérium „bevezetéseként” tárgyalja a keresztet megelőző eseményeket, melyeknek kezdete Jézus megkeresztelkedése a Jordánnál. Mt és Lk teológiai érdeklődése a megváltás titkának másik súlypontjára, a megtes-

tesülésre is kiterjed. Noha a preegzisztens és inkarnációs krisztológia gyökerei is a páli leveleket megelőző időszak egyházi tradíciójába, hitébe nyúlnak (vö. Fil 2,5-11 praepaulinus himnusz), de a Jézus életének eseményeit felidéző evangéliumi műfajban csak Mt és Lk írnak erről, következésképpen a megtestesüléssel kapcsolatos szüzi anyaság is csak az ő evangéliumukban jelenik meg kifejezetten. (2) A teológiai ok mellett döntő lehetett az a körülmény, hogy a szüzi fogadás, Mária szüzi anyasága titoktartást, nagy körültekintést és tapintatot igénylő esemény volt, ezért hosszabb időn keresztül csak kevesen tudhattak róla. Ha a széleskörű nyilvánosság tudomására jut, akkor a hitetlenség mellett gyanúsítgatásra, szóbeszédre, gúnyolódásra adott volna alkalmat. A szűkebb családi kör Mária és Jézus iránti tiszteletből titokban őrizhette ezt a hagyományt, míg később (talán Mária földi életének befejezése után?) részévé nem válhatott a nyilvános, közös egyházi tradíciónak.

Végül még érdemes megjegyeznünk, hogy noha kifejezetten csak a Mt 1,16-25 és a Lk 1,35 sk. beszél Mária szüzi anyaságáról és Jézus apa nélküli, a Szentlélek teremtő cselekvése általi fogantatásáról, mégis közvetett utalások nem hiányoznak erre vonatkozóan az evangéliumokból. Így Jézus ajkán az atyja mindig és kizárólag Istent, az ő mennyei Atyját jelenti valamennyi evangéliumban. Ha mások Józsefet nevezik apjának, akkor finoman korrigálja az „én atyámra” s alatta a mennyei Atyát érti (vö. Lk 2,49; Jn 6,40-47). A Mk 6,3-ban a „Mária fia” kifejezés a bevett és szokásos apa neve szerinti megnevezés helyett értelmezhető úgy is, mint burkolt utalást Jézus különleges eredetére.

2003. Urunk mennybemenetele napjával kezdve **3-napos ökumenikus Biblia-ünnepet** rendezett **Berlinben** a Stuttgarti Katolikus Bibliaközpont és a Német Bibliatársaság. Az ökumenikus istentisztelettől és tudományos előadásoktól a közösségi összefüggések léleképítő, művészi és felüdítő alkalmiig összesen 120 rendezvény nyújtott maradandó élményt a mintegy 20 ezer résztvevőnek (valamennyi korosztályból). Jövőre Ulmban rendeznek hasonlót. (Bibel und Kirche 3/2003.) *Sz.I.*

A Német Posta 2003-ban bélyeget bocsátott ki „2003 JAHR DER BIBLÉL” (2003 A BIBLIA ÉVE) felirattal. A bélyegen egy kéz a Bibliát lapozza. *(Hetényi János közlése)*

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

A Szentírás Alapítvány, amelyet Társulatunk hozott létre a biblia-apostolság támogatására, közhasznú szervezet, így támogatóinknak lehetőségük van arra, hogy a Szentírás Alapítvány (1066 Bp. Teréz krt. 28.) számára küldött adományok 30 %-át az adójukból levonják (a törvényben meghatározott korlátig). Ehhez közölniük kell velünk adószámukat is (kérjük, írják ezt az Alapítvány befizetési csekkjének Közlemény rovatába). Igazolást a befizetésről csak 1000 Ft-tól küldünk. (Köszönjük megértésüket.) *Kérjük mindazokat, akik a jelzett adókezezményt nem kívánják igénybevenni, adományait minden esetben a Szent Jeromos Kat. Bibliatársulat csekkjére fizessék be.*

A Szentírás Alapítvány a fentiek értelmében fogadhatja a Jótévedőink által felajánlott (második) 1%-ot is. Az Alapítvány adószáma: 19639886-1-42.

A Szentírás Alapítvány az illetékes hatóságtól 2003. okt. 21-én megkapta a jótévedőink 2002-es évre befizetett adójának a Szentírás Alapítvány támogatására felajánlott 1 %-át, összesen 185.742 Ft-ot. A kapott összeg felhasználásával az Alapítvány a Munkácsi Püspökségnek 10 db Jeromos Bibliakommentárt (I-III. kötet) ajándékozott.

A támogatásért hálás köszönetet mondunk!

Közgyűlés – Társulatunk az idén is szeptember utolsó szombatján tartotta meg második rendes közgyűlését. A közgyűlés előtt szentmise keretében adtunk hálát a kapott jótéteményekért, és imádkoztunk távollévő, beteg és elhunyt Tagtársainkért, Jótévedőinkért.

Tekintettel arra, hogy a Társulat tisztségviselőinek megbízási ideje lejárt, a közgyűlés újabb négy évre megválasztotta a következő tisztségviselőket: Tarjányi Béla (ügyvezető elnök), Thorday Attila (ügyvezető elnökhelyettes), Vágvölgyi Éva (főtitkár), Bánó Györgyi és Gruber Mária (számvizsgálók). A választást (ügyvezető elnök) Seregély István, a MKPK elnöke megerősítette.

A közgyűlés keretében a tisztségviselők beszámoltak Társulatunk anyagi helyzetéről és tevékenységéről, valamint a további tervekről.

Továbbképzés – Október 17-19-én tartottuk meg 54. Bibliaapostol-képző szemináriumunkat a máriabesnyői Mater Salvatoris lelki-gyakorlatos házban. A képzést vezették: Vágvölgyi Éva, Radnóti Mária, Tarjányi Béla. Néhány gondolat a résztvevők visszajelzéseiből:

– A képzés felépítése, dinamikája, szellemi és személyi arculata minden vonatkozásban gyümölcsöt termő volt és marad. Örvendek, hogy az Úr ilyen csodálatos elkötelezettségű és szeretetű szolgálói közé vezetett.

– Hálásan köszönjük a derűs, meleg, családias légkört, a sok jó módszert, amelyeket jól felkészült, lelkes, kedves emberek ismertettek meg velünk; a Professzor úr előadásait, a lélekemelő elmélkedéseket, azt a szent áhitatot, ami állandóan kísérte a liturgiát, a szeretet áradását. Köszönjük a Bibliák megáldását, és az azt követő megható szertartást. Az itt eltelt időben lélekben növekedtünk. Ezt próbáljuk majd otthon is megvalósítani. – Áldja meg Isten az Őt dicsérő tevékenységeket! Kedvvel végzett, fáradtságos munkáttal még sok embernek szereztetek örömet, és vezessetek sok-sok embert Istenhez.

– Nagyon tetszett, ahogy a munkatársak kialakítják és végig megtartják ezt a baráti, meghitt légkört. Köszönet érte! Ezáltal nagyon jól éreztem magam! Nagyon szép emlékekkel térek haza. – Ami a módszereket illeti, mindenképpen épültem általuk. Én személy szerint csoport-alapítás előtt vagyok, és hogy ez a csoport megalakuljon, hogy a módszer élővé váljon, kérem imádságos segítségüket. Köszönök mindent! Isten áldjon benneteket.

Programjaink – A budapesti *Jeromos esték* keretében okt.8-án *Kuminetz Géza* (példák útján is) kifejtette, hogy az Egyház jogrendje hitünk igazságain alapul, legfőbb forrása a Biblia, törvényei és módszerei segítik a szeretetet. – Nov.12-én *Kerekes Károly* arról beszélt – saját élményeinek kincseit is feltárva –, hogy mit mond a Szentírás teremtéstörténete (a szavak mögött rejlő képek segítségével is) az emberről, Isten ránk vonatkozó tervéről.

A következő időszak Jeromos estéinek programja minden hónap második szerdáján 18 órai kezdettel, a Bibliaközpontban (Budapest VI., Teréz körút 28., I.em.6-7): **január 14-én Veres András** püspök szól hozzánk a Püspöki Kar bioetikai körleveléről, **február 11-én Schweitzer József** főrabbi tart előadást »A rabbiképző intézetek oktatási tematikája (nők, rabbik vagy hitoktatók). címmel, **március 10-én Berán Ferenc** teológiai tanár ad elő »A társadalmi erkölcs biblikus gyökerei« címmel, **április 14-én** pedig *Vágvölgyi Éva* vetített képekkel bemutatja az egyiptomi kopt kolostorokat. Szeretettel várjuk társulati tagjainkat és az érdeklődő vendégeket.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban imaórát tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jötevők és Olvasók személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

A szentségimádások időpontja és az elmélkedések témája 2004 januárjától Húsvétig: jan. 2.: Kol 2,8-10; jan. 16.: Kol 3,16-17; jan. 30.: 1 Tim 2,1-4; febr. 13.: 1 Tim 4,7-10; febr. 27.: 2 Tim 1,7; márc. 12.: 2 Tim 2,3-5; márc. 26.: 2 Tim 4,1-6; ápr. 16.(!): Tit 2,11-15.

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!

Tarjányi Béla

Továbbra is kérjük kedves Olvasóinkat, Tagtársainkat, valamint a bibliaapostolképző szemináriumok résztvevőit, írják le és küldjék el szerkesztőségünknek a

Szentírással kapcsolatos élményeiket, tapasztalataikat, amelyeket egyéni vagy közösségi szentírásolvasás ill. bibliaórán való részvétel (bibliaóra-vezetés) során szereztek! A szerkesztők érdeklődve várják beszámolóikat: Székely István, Tarjányi Béla, Thorday Attila, Vágvolgyi Éva, Zsuppán Monika.

Látogassa honlapunkat a világhálón!

Megismerheti céljainkat, Biblaboltnak gazdag könyvajánlatát, programjainkat, Társulatunk tevékenységét és történetét, olvashat gondolatokat a vasárnapi evangéliumokról stb.

Címünk: **www.biblia-tarsulat.hu**

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2600 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezményrel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1820 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*
2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*
3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 8.000 – 7.000 – 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

Újdonság!

Székely János: *Az Újszövetség teológiája* Ára: 1960 Ft.

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., MI A BIBLIA? BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok, BIR 3.

Ára: 560 Ft.

Egyéb:

BIBLIATUDOMÁNY CD (Káldi-Neovulgáta Biblia, konkordancia,
35 biblikus könyv, 600 kép). Ára: 8000 Ft.

Vágvölgyi Éva, CSENDES PERCEK. Ára: 580 Ft.

Vágvölgyi Éva, AZ ARANYVIRÁG – Mecsék kicsiknek és nagyoknak
(3. kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ. 2., bőv. kiadás.

Ára: 480 Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 150 Ft,
az évi négy szám 600 Ft (+ postaköltség)*

A Gyermek

*Csillag-vezette vándorlásomban
Elérkezem a Gyermekhez.*

*Összeteszem a kezeimet, mint egy csészét,
hogy a Gyermekhez vigyem ajándékaimat.
Talán az értékes edények a hosszú várakozásban
régen eltörtek.
De a Gyermek a cserepeket is elfogadja.*

*Talán az eszményeim tömjénfüstje is semmivé lett,
talán a nemes mirhából is
csak egy keserű íz maradt a számban.
De a Gyermek elfogadja az én félresikerültségemet,
sikertelenségemet, kiábrándultságomat, fásultságomat.
Mindenestül befogad szeretetébe.*

(Hawa)

örökre megmarad
